

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: **ОРГАНІЗАЦІЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОСТУПУ ДО
ІНФОРМАЦІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ
ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ З УРАХУВАННЯМ
ДОСВІДУ КРАЇНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Виконала: студентка 6 курсу 638-МЗ групи
галузі знань:
28 Публічне управління та адміністрування
спеціальності:
281 Публічне управління та адміністрування
Лазаренко Тетяна Віталіївна

Керівник:
доктор наук з державного управління,
професор Сорока Світлана Вікторівна

Рецензент:
Кандидат педагогічних наук, доцент
Сургова Світлана Юріївна

м. Миколаїв – 2019 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	2
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ.....	6
1.1. Нормативно-правове забезпечення доступу до інформації органів державної влади в Україні.....	6
1.2. Засоби і механізми забезпечення доступу до публічної інформації.....	22
1.3. Електронне урядування	29
РОЗДІЛ 2. ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ТА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЯ В ЄС.....	35
2.1. Законодавча база доступу до інформації країн ЄС.....	35
2.2. Особливості організації доступу до інформації в ЄС.....	53
РОЗДІЛ 3. ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ ЄС В УКРАЇНІ.....	71
1.4. Оцінка ефективності забезпечення електронного доступу до публічної інформації в Україні.....	71
3.1. Модернізація системи доступу до інформації з урахуванням досвіду ЄС.....	82
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	93
ДОДАТКИ	105

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДАПЕУУ – Державне агентство з питань електронного урядування України.

ЗМІ – засоби масової інформації.

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології.

КМУ – Кабінет Міністрів України.

ЦНАП – центр надання адміністративних послуг.

ЦОВВ – центральний орган виконавчої влади.

ОДА – органи державної адміністрації

ВРУ – Верховна Рада України

ПФУ – Пенсійний фонд України

МОВВ – місцеві органи виконавчої влади

ЕЦП – електронний цифровий підпис

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розвиток інформаційного простору в країні є визначальним фактором та індикатором рівня суспільного прогресу. Світова революція в інформаційних технологіях, а також суттєві зміни в законодавстві країн ЄС безпосередньо вплинули на розвиток інформаційних технологій, впровадження нових проектів та змін в українському законодавстві. Останнім часом спостерігається зміна форми поведінки українців, а саме ставлення громадян України до влади. Зміна культури від «таємниці» до «відкритості» – складне завдання, яке може зайняти дуже багато часу. З часом люди стають більш обізнаними щодо своїх прав доступу до інформації. З кожним роком спостерігається збільшення довіри народу до влади, цьому процесу сприяла політика уряду, дії якого були орієнтовані на збільшення прозорості та підзвітності. Українці отримали можливість запитувати та отримувати інформацію безконтактно, тобто через мережу Інтернет, що значною мірою веде к зменшенню корупції. Слід зазначити, що правові основи доступу до інформації в Україні закріплені Конституцією, а також законодавчими актами, які всебічно регулюють це право.

Питання щодо реалізації права на доступ до інформації були і залишаються в полі зору науковців, але в останні роки спостерігається значне зменшення кількості публікацій наукових досліджень не зважаючи на те, що законодавство в цій сфері постійно змінюється, багато ще важливих аспектів залишаються недостатньо вивченими.

Питання щодо реалізації права та адміністративно-правові засади забезпечення доступу до публічної інформації в Україні та за кордоном в своїх наукових працях розкривали науковці: Н. Грицяк, Е. Аблякімова, К. Маштак, О. Синячов, І. Фурман. А. Марушак, В. Малімон.

Мета дослідження – комплексний аналіз нормативно-правових актів України та країн ЄС та дослідження особливостей організації доступу до інформації в ЄС для розробки шляхів щодо його вдосконалення в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити **наступні завдання:**

- визначити правові основи доступу до інформації в Україні;
- проаналізувати теоретичні та методологічні засади, які регулюють електронний доступ до інформації;
- дослідити основні напрями державного регулювання доступу до інформації;
- узагальнити досвід країн ЄС на основі аналізу законодавчої бази;
- визначити нормативно-правові засади, які регулюють доступ до інформації в ЄС;
- на основі аналітичних даних розробити комплекс рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правової бази, а також впровадження та застосування новітніх ІТ- розробок в Україні враховуючи досвід країн ЄС.

Об’єкт дослідження – розвиток електронного доступу до інформації в Україні;

Предмет дослідження – організація електронного доступу до інформації в Україні та ЄС.

Методи дослідження. Для розв’язання поставлених завдань було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: теоретичного узагальнення, аналогії, порівняння, при дослідженні європейського та вітчизняного досвіду організації електронного доступу до інформації, історійко-правовий метод використовувався з метою аналізу розвитку європейського та українського законодавства, статистичний метод використовувався при обґрунтуванні досягнень європейських країн та України даними статистики, прогностичний метод та метод логічного узагальнення використовувався при формулюванні висновків.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що автор на основі аналізу нормативно-правової бази України та країн ЄС діагностував сучасний стан електронного доступу до інформації та висловив рекомендації щодо покращення надання доступу до інформації шляхом розробки комплексу рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правової бази України, а також впровадження та застосування новітніх ІТ- розробок враховуючи досвід країн ЄС.

Практичне значення результатів магістерського дослідження, які можуть бути використані для покращення надання різних адміністративних послуг громадянам відповідними органами в режимі онлайн та впровадження новітніх європейських розробок для удосконалення організації доступу до публічної інформації в Україні, зокрема для налагодження ефективної системи взаємодії органів державної влади з урахуванням досвіду ЄС.

Публікації. Матеріали дослідження частково були представлені у тезах доповіді до Науково-практичної конференції «Лісабонський договір – 10 років після набуття чинності. Що змінилося у функціонуванні ЄС?» в рамках Всеукраїнської щорічної науково-методичної конференції «Могилянські читання – 2019».

Структура роботи відповідає поставленій цілі та завданням. Дослідження складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів (семи підрозділів), висновків, списку використаних джерел (100 найменувань), додатки А, Б. Загальний обсяг роботи становить 114 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

1.1. Нормативно-правове забезпечення доступу до інформації органів державної влади в Україні

Право на доступ до публічної інформації, що належить органам державної влади, займає особливе місце в системі прав людини та громадянина і є ключовим фактором демократичного розвитку держави. Розширення участі громадян в управлінні державою, посилення контролю за діяльністю всіх гілок влади, в тому числі участь громадян в процесі прийняття важливих державних рішень – є важливими умовами формування сучасного громадянського суспільства. Вирішальною умовою соціальної активності є інформаційна відкритість органів державної влади. Маючи ефективний механізм доступу до інформації, суспільство може впливати та координувати їх роботу.

Поряд із зростаючою роллю інформації в житті суспільства відбувається зміна громадської свідомості, що відображається у правовому регулюванні та нормотворчій діяльності. Перш за все, це стосується права доступу до інформації. Є. П. Тептюк право на інформацію називає одним з основних першочергових громадянських прав людини, яке закріплене основоположними документами з прав людини та Конституцією України. Похідним правом від основного права людини на інформацію є конституційне право на доступ до публічної інформації [4, с. 85].

Закріплене Конституцією право на доступ до інформації передбачено такими Законами України: «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про звернення громадян» та іншими нормативно-правовими актами.

Дослідження доступу до публічної інформації були і залишаються в полі зору науковців. Не зважаючи на значну кількість публікацій щодо реалізації права на вільний доступ громадян до інформації, багато важливих аспектів даної теми залишаються недостатньо вивченими в умовах постійних змін інформаційного законодавства.

Питання щодо реалізації права на інформацію в своїх працях розкривали експерти: І. Андрусів, О. Ващук, Т. Дембіцька, М. Булгакова, М. Лациба, І. Лукеря, А. Марущак, В. Малімон, І. Усенко, О. Хмара. Адміністративно-правові засади доступу громадян до публічної інформації в своїх наукових працях висвітлили: Е. Аблякімова, О. Заяць, К. Маштак, М. Ніколайчук, О. Синячов, І. Фурман.

На думку А. Марущака, для визначення інформації як самостійного об'єкта цивільного права, визначення товарності інформації та виду зобов'язань її можна класифікувати таким чином:

- приватноправового характеру – публічно-правового;
- обігоздатна – необігоздатна;
- загальнодоступна – нерозкрита (з обмеженим доступом);
- приватна – офіційна;
- для комерційного використання – для вільного, звичайного, наукового, освітянського використання [31, с. 82].

Правові основи доступу до інформації, окрім Конституції України, регулюються Законом України «Про інформацію», який набув чинності 13 листопада 1992 року та зміни до якого були прийняті 13 січня 2011 р., регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації, а також закріплюється право особи на інформацію в усіх сферах суспільного і державного життя України, на систему інформації, її джерела, визначається статус учасників інформаційних відносин, регулюється доступ до інформації та забезпечується її охорона, особа та суспільство захищається від неправдивої інформації. Дія Закону поширюється на інформаційні відносини,

що виникають у всіх сферах життя та діяльності суспільства та держави щодо отримання, використання, поширення та зберігання інформації [71].

Закон також визначає інформацію як документально підтверджену або публічно розкриту інформацію про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому середовищі. Закон визначає суб'єктів інформаційних відносин – громадян України, юридичних осіб, іноземні держави, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, іноземні держави, міжнародні організації. До об'єктів інформаційних відносин Законом віднесені: задокументована або публічно оприлюднена інформація про події та явища у сферах політики, економіки, культури, охорони здоров'я, а також у соціальній, екологічній, міжнародній та інших сферах[71].

Відповідно до Закону, інформаційна діяльність визначається як сукупність дій, спрямованих на задоволення потреб громадян, юридичних осіб та держави в інформації. Кожному громадянину надається вільний доступ до інформації, яка стосується його особисто.

Основні види інформації, згідно Закону, наступні:

- статистична інформація, яка є офіційною документованою державною інформацією. Ця інформація дає кількісну характеристику масових явищ і процесів, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя;

- адміністративна інформація – офіційні документовані дані, що дають кількісну характеристику явищ та процесів, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній, інших сферах життя і збираються, використовуються, поширюються та зберігаються органами державної влади (за винятком органів державної статистики), органами місцевого самоврядування, юридичними особами відповідно до законодавства з метою виконання адміністративних обов'язків та завдань, що належать до їх компетенції;

- масова інформація – публічно поширювана друкована та аудіовізуальна інформація;

- інформація про діяльність державних органів влади та органів місцевого та регіонального самоврядування – офіційна документована інформація, яка створюється в процесі поточної діяльності законодавчої, виконавчої та судової влади, органів місцевого і регіонального самоврядування;

- правова інформація як сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо);

- інформація про особу – сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про особу;

- інформація довідково-енциклопедичного характеру, а саме, систематизовані, документовані або публічно оголошені відомості про суспільне, державне життя та навколишнє природне середовище);

- соціологічна інформація – документовані або публічно оголошені відомості про ставлення окремих громадян і соціальних груп до суспільних подій та явищ, процесів, фактів [71].

Закон України «Про інформацію», також, визначає права та обов'язки учасників інформаційних відносин, забороняє цензуру та втручання у професійну діяльність журналістів та ЗМІ державними та місцевими органами самоврядування, їх посадовими особами.

Прийнятий 13 січня 2011 року ВРУ ЗУ Про доступ до публічної інформації містить прогресивні положення щодо зобов'язань державних органів влади оприлюднювати інформацію про свою діяльність. В рамках цього закону визначається порядок здійснення та забезпечення права кожного до інформації, яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, розпорядників публічної інформації та інформації яка становить суспільний інтерес. Мета Закону – створення механізмів реалізації права на доступ до інформації через забезпечення відкритості та прозорості суб'єктів владних повноважень. Закон, також, визначає, що публічна

інформація– інформація яка отримана/створена в ході виконання обов'язків суб'єктами владних повноважень або інших розпорядників публічної інформації [5, с 178].

З набранням чинності Закону України «Про доступ до публічної інформації» в законодавстві України закріплюється поняття «публічна інформація» – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, яка була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених законом. Така концепція містить найрізноманітнішу інформацію, як створену самими органами влади, так і отриману такими органами в межах своїх повноважень ззовні. Закон також встановлює важливе правило, згідно з яким інформація, що зберігається державними органами є відкрита для всіх громадян, крім випадків, передбачених законом (конфіденційна, таємна, службова). Таким чином, лише на рівні Закону можна обмежити доступ до публічної інформації, зробити її «секретною» або інформацією для «службового використання».

На законодавчому рівні визначені критерії, яким повинна відповідати інформація щодо обмежень доступу до неї:

- обмеження доступу до інформації можливе лише в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності чи громадського порядку для запобігання порушенням чи злочинам, захисту громадського порядку, захисту репутації чи прав інших осіб, запобігання розголошенню конфіденційної інформації або підтримці авторитету та неупередженість правосуддя;
- оприлюднення інформації може завдати істотної шкоди інтересам;
- шкода розкриття такої інформації переважає суспільний інтерес до її отримання.

Таким чином, з'ясовано, що на законодавчому рівні обмеження доступу до інформації провадиться з урахуванням суспільного інтересу. Право на доступ до інформації та право на інформацію – не тотожні. Суть права на доступ до інформації полягає у можливості отримувати інформацію, яка становить суспільний інтерес.

Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» дає роз'яснення щодо інформації яка становить суспільний інтерес, це – інформація, яка свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України; забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків; свідчить про можливість порушення прав людини, введення громадськості в оману, шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб тощо [66]. Але такі елементи концепції мають абстрактний характер і тому потребують детального законодавчого визначення. Вільне тлумачення цього поняття може заплутати запитувачів та розпорядників інформації, оскільки кожен з них матиме своє визначення поняття «суспільний інтерес».

Закон України «Про доступ до публічної інформації» передбачає такі форми доступу до інформації як надання і поширення інформації. Поширенням інформації можна вважати дії, спрямовані на одержання інформації або передачу інформації невизначеному колу осіб шляхом оприлюднення на офіційних вебсайтах суб'єктів владних повноважень інформації, а в разі їх відсутності – в інший прийнятний спосіб. У свою чергу надання інформації – це дії, спрямовані на одержання інформації певною особою або групою осіб через подачу запиту на таку інформацію [67].

Запит на інформацію може подаватися фізичними, юридичними особами, об'єднаннями громадян без статусу юридичної особи (крім суб'єктів владних повноважень), індивідуально або колективно, в усній або письмовій формі. Важливо також, що запитувач має право звернутися до розпорядника інформації з запитом на інформацію незалежно від того, стосується ця інформація його особисто чи ні, без пояснення причини подання запиту.

Зважаючи на те, що запит на доступ до інформації може стосуватися як відкритої так і інформації з обмеженим доступом, пункт 7 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» передбачає норму, згідно з якою, «якщо документ містить інформацію з обмеженим доступом, для ознайомлення надається інформація, доступ до якої необмежений». Таким чином на законодавчому рівні обмежується здатність розпорядника відмовити у задоволенні всього запита, ігноруючи частину, у задоволенні якої не може бути відмовлено.

Питання щодо реалізації права на доступ до публічної інформації регулюються ЗУ Про звернення громадян, який наділяє правом звернутися до органів державної влади та місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення [70].

Варто відзначити, що право на звернення та право на доступ до публічної інформації тісно пов'язані між собою. Право на звернення – це викладені в письмовій або в усній формі пропозиції (зауваження), заява (клопотання) і скарги до суб'єктів владних повноважень, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації [70]. Під запитом на інформацію розуміється прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться у його володінні [67].

Сучасна система органів влади повинна будуватися, насамперед, за принципом сервісно-орієнтованої діяльності. Ще одним напрямком модернізації системи державного управління України є забезпечення її адекватності стану сучасного суспільства. Сьогодні у світі така адекватність може бути забезпечена виключно завдяки активному впровадженню

технологій електронного уряду в діяльність влади. Саме завдяки цим технологіям органи влади будуть не тільки ефективні, а й відповідні стану сучасного суспільства.

На початку незалежності, завдяки наявності в Україні одного з провідних світових центрів кібернетики, виникла ідея загального системного підходу до вирішення проблеми створення інформаційного суспільства, визначення державної політики інформатизації та створення інформаційної інфраструктури. Ще в 1993 році указом Президента України було поставлено завдання розробити основні напрями національної програми інформатизації України.

Проблеми формування інформаційного суспільства, використання електронних технологій управління в уряді постійно знаходяться в полі зору вітчизняних та зарубіжних вчених. Таким чином, теоретичні та практичні аспекти формування та вдосконалення інформаційної інфраструктури держави відображені в наукових працях А. Серенко, М. Демкова, І. Клименко, І. Агамарзян, П. Клімушина, М. Фігель.

В результаті спільної роботи органів виконавчої влади, народних депутатів, великої кількості науковців та спеціалістів, Національна програма інформатизації України була розглянута Верховною Радою України, а в 1998 році були прийняті Закони України «Про Національну програму інформатизації» та «Про Концепцію національної програми інформатизації».

В 2000 році Президент України видав Указ «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні».

Указом були визначені ідеї щодо надання інформаційних послуг державними установами, забезпечення широкого доступу до мережі Інтернет громадян та юридичних осіб усіх форм власності в Україні, належне представлення в ній національних інформаційних ресурсів.

Ще одним стимулюючим актом щодо впровадження технологій електронного урядування є Указ Президента України «Про додаткові заходи

щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади», який зобов'язував органи державної влади та органи місцевого самоврядування вести вебсторінки та оперативно публікувати офіційну інформацію про їх діяльність, реалізацію програм, планів, діючих та скасованих нормативно-правових актів, форм та зразків документів, архівних документів та іншої інформації.

Постановою Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. № 3 «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» затверджено перелік відомостей, обов'язкових для розміщення в публічних інформаційних системах. На органи виконавчої влади покладаються обов'язки забезпечення доступу громадян та організацій до інформації про їх діяльність, засновані на своєчасному та регулярному розміщенні інформаційних ресурсів в інформаційних системах в мережі Інтернет. Ці документи, на той час, склали основу державної інформаційної політики.

З метою розробки положень Указу Президента «Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади» була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний уряд». Ця постанова визначає як одне з пріоритетних завдань розвитку інформаційного суспільства надання інформаційних та інших послуг громадянам та юридичним особам через використання електронної інформаційної системи "Електронний уряд", яка повинна забезпечити інформаційну взаємодію між органами виконавчої влади з громадянами та юридичними особами на основі сучасних інформаційних технологій [60]. Основним механізмом виконання цього завдання є єдиний вебпортал органів виконавчої влади www.kmu.gov.ua, який повинен стати центральною частиною електронної інформаційної системи "Електронний уряд". За допомогою цього порталу інтегруються вебсайти, електронні інформаційні системи та ресурси органів

виконавчої влади та надається інформація, інші послуги за допомогою мережі Інтернет.

На еволюційну трансформацію концепції електронного уряду в концепцію електронного урядування одним із перших звернув увагу Л. Сморгунов. Він розрізняє терміни «електронний уряд», «електронна адміністрація» та «електронне урядування» і підкреслює, що «електронний уряд» відноситься до міжорганізаційних відносин, включаючи політичну координацію, реалізацію політичних рішень та надання державних послуг, а «електронна адміністрація» пов'язана з внутрішніми організаційними відносинами включає розвиток політики, організаційну діяльність та менеджмент знання. Електронне урядування характеризує стосунки між громадянами, урядовими структурами, громадською думкою та вибраними офіційними особами. На думку вченого, якщо концепція електронного уряду базувалася на концепції відкритості інформації та надання державних послуг в режимі онлайн, то нове розуміння включає такі поняття як співпраця, участь та координація [56].

І. Куспляк вважає, що між термінами «електронний уряд» та «електронне урядування» існує різниця. Електронний уряд розглядається як спосіб організації та розвитку політичної системи держави та її відкритості, новий підхід до взаємодії державних інститутів із суспільством з метою підвищення ефективності уряду, надання кращих публічних послуг. Електронне урядування – це концептуальний підхід навколо функцій уряду, процес співпраці влади з громадянами за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій задля збільшення можливостей для громадян [16, с.5]. В. Фурашев, у свою чергу, вважає, що електронне урядування – форма організації державного управління, яка забезпечує підвищення ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, яка спрямована на максимально просте і доступне спілкування з

ними фізичних та юридичних осіб, неурядових організацій та формування інформаційного суспільства [81, с. 45].

Пріоритетні напрямки сьогодні – впровадження електронних документів та кваліфікованого електронного підпису в усіх органах виконавчої влади, створення умов для інтеграції інформаційних ресурсів державних органів на всіх рівнях; забезпечення відкритості інформації та збільшення різноманітності та кількості послуг, що надаються державним та господарським суб'єктам державними органами з використанням електронних засобів та мережі Інтернет; створення нової та вдосконалення діючої нормативної бази у сфері інформатизації; узгодження із стандартами ЄС щодо ІТ-продуктів та ІТ-послуг.

Однією з головних вимог впровадження технологій електронного урядування в Україні є інформатизація внутрішніх процесів органів державної влади. Ці процеси відбуваються відповідно до керівних нормативних актів і засновані на використанні широкого спектру електронних систем документообігу.

Організація і порядок ведення електронного документообігу та правовий статус і відносини з використання електронного цифрового підпису сьогодні в Україні визначається Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22. 05.2003 № 851-IV, Законом України «Про електронний цифровий підпис», від 22 травня 2003 року, який з 06.11.2018 втратив чинність та Законом України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 р. №2155-VIII, який набув чинності з 07.11.2018.

Закони встановлюють основні організаційно-правові засади електронного документообігу, використання електронних документів, визначають правовий статус кваліфікованого електронного підпису та регулюють відносини, що виникають при використанні кваліфікованого електронного підпису. Мета законів – зробити електронні документи юридично рівними паперовим. Кваліфікований електронний підпис – це

інструмент, що дозволяє створити правову базу для електронного документообігу.

Загалом обидва закони базуються на європейських законах, але вони не тотожні їм. Можна вважати, що запровадження електронного обміну даними дозволить оптимізувати систему обігу конфіденційної інформації в органах державної влади та забезпечить їх ефективне функціонування в контексті вступу України до ЄС та розвитку сервісно-орієнтованої держави.

Перевага електронного документообігу перед традиційним є незаперечною, оскільки головна проблема традиційної технології управління документами – це практична неможливість централізованого відстеження руху документів організації.

Використання інформаційно-електронних технологій дозволяє істотно розширити канали взаємодії держави і її громадян та суттєво підвищити якість цієї взаємодії через:

- пошук і одержання інформації: зручне представлення в мережі Інтернет повної, точної і актуальної інформації про всі органи державної влади дозволяє істотно спростити процес пошуку необхідної інформації, заощаджувати час чиновників, змушених відповідати на запитання, а також зменшити кількість помилок;

- взаємодія громадян і організацій з органом державної влади. Дана функція забезпечується набором сервісів, що дозволяють громадянам і організаціям запитувати і одержувати по Інтернету необхідні довідки або дозволи і передавати в органи державного управління передбачену законом звітність.

- принцип «єдиного вікна» передбачає наявність однієї точки входу для взаємодії з органами влади всіх рівнів.

Для того, щоб електронні документи можна було вважати цілісними, тобто для того, щоб їх юридична сила прирівнювалася до документів на папері, використовується електронний підпис та його захищений

спеціальними програмними засобами вид – кваліфікований електронний підпис.

Закон України «Про електронні довірчі послуги», дає можливість запровадити в Україні сучасні електронні методи ідентифікації особи. Також, з прийняттям цього Закону, з'явилося нове поняття кваліфікованого електронного підпису замість електронного цифрового підпису. В Законі України «Про електронні довірчі послуги» прописано процедуру отримання кваліфікованого електронного підпису і порядок роботи суб'єктів, що надають послуги з його оформлення. Запроваджуються такі механізми: електронна ідентифікація, електронний підпис, електронна печатка, електронна позначка часу, реєстрована електронна доставка, інтероперабельність тощо.

Згідно з ч. 2 ст. 22 Закону України «Про електронні довірчі послуги» ідентифікація фізичної особи, яка звернулася за отриманням послуги формування кваліфікованого сертифіката відкритого ключа, здійснюється за умови її особистої присутності за паспортом громадянина України або за іншими документами, які унеможливають виникнення будь-яких сумнівів щодо особи, відповідно до законодавства про Єдиний державний демографічний реєстр та про документи, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи [68].

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 № 386-р «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» поставило перед органами влади завдання забезпечити високий рівень доступності для населення інформації та технологій через вдосконалення системи державних гарантій конституційних прав в інформаційній сфері.

Серед основних завдань зазначеної вище стратегії, зокрема, передбачалось:

– вдосконалити нормативно-правову базу для розвитку інформаційної сфери та прискорити її адаптацію до європейських правових норм та стандартів;

- забезпечити належну координацію всіх зацікавлених сторін при впровадженні інструментів електронної демократії;
- вдосконалити інституційний механізм формування, координації та контролю за виконанням завдань розбудови інформаційного суспільства;
- підвищити рівень інформаційного представлення України в Інтернет-просторі та наявність в ньому українських інформаційних ресурсів;
- забезпечити прийняття систематичних державних рішень, спрямованих на стимулювання створення національних інноваційних структур (центрів, наукових парків та технопарків) для розвитку конкурентних вітчизняних інформаційно-комунікаційних технологій;
- підвищити на державному рівні важливість українського сегмента Інтернету як одного з найважливіших інструментів розвитку інформаційного суспільства та конкурентоспроможності держави;
- розробити на національному та місцевому рівні механізм ефективної участі громадськості та громадського контролю за виконанням пріоритету розбудови інформаційного суспільства [79].

Дослідивши передумови сучасного стану нормативно-правової бази з питань доступу до публічної інформації в Україні та провівши аналіз нормативно-правової бази щодо впровадження електронного урядування у сфері надання адміністративних послуг, бачимо значну кількість актів законодавства, які є несистематизовані та недостатньо взаємоузгодженими, а іноді непослідовними та несумісними з відповідними міжнародними документами. При цьому, загальними тенденціями розвитку законодавства у цій галузі повинен бути перегляд законодавства з метою максимального виявлення та повторного використання інформації яка вже збирається державними органами, поєднання зібраної інформації та обробка за допомогою аналітичних систем. Розвиток правового регулювання електронного доступу до публічної інформації та відкритих даних повністю залежить від загального розвитку інформаційної сфери. Але фактори впливу відрізняються.

Отже, основними факторами розвитку інформаційної сфери України є: розвиток інновацій, інформаційно-телекомунікаційних технологій, підвищення рівня комп'ютерної грамотності населення, попит на ринку праці за спеціальностями комп'ютерних наук, глобалізація, розширення мережі Інтернет серед домогосподарств, доступність телекомунікаційних послуг більшості населення, популярність інформаційних та комп'ютерних спеціальностей серед великої кількості молодого населення України, широке використання інформаційних технологій у суспільстві, промисловості та державному секторі.

Негативними чинниками впливу на цю сферу можна назвати низький рівень довіри суспільства до державних інституцій, особливо представлених в електронному вигляді; проведення адміністративної реформи, яка ще не завершена, неодноразові спроби бізнесу зайняти монопольне становище на ринку інформаційних послуг (телекомунікаційні послуги, послуги електронного цифрового підпису, організація електронного документообігу органів виконавчої влади, адміністрування інформаційно-телекомунікаційних систем тощо); відсутність політичної волі на загальнодержавному рівні; глобалізація, що призвела до появи світових монополістів у сфері організації та підтримки доступу до інформації, нерозуміння більшості населення природи приватності (термін «персональні дані» досі викликають суперечності серед експертів та суспільства).

Нижче перелічені основні фактори, що впливають на нормативно-правове забезпечення електронного доступу до публічної інформації та відкритих даних:

- неузгодженість та непослідовність у формулюванні та здійсненні державної інформаційної політики – сьогодні важко сказати, хто формує державну інформаційну політику, хоча вже створене окреме Міністерство інформаційної політики;

- відсутність єдиного координуючого центру для прийняття рішень щодо реалізації державної політики – в різні періоди такими були

Адміністрація Президента України, Рада національної безпеки і оборони, Кабінет Міністрів України;

– постійні зусилля, спрямовані на досягнення світових тенденцій у сфері регулювання (стандартизації) інформаційних послуг, розвитку інформаційних технологій – прикладом можна назвати відсутність українських експертів у робочих групах різних європейських інституцій, які загалом формують європейську та світову політику в інформаційній сфері та Інтернету;

– зміна державної політики щодо надання адміністративних телекомунікаційних послуг більшості населення та широке використання інформаційних технологій – ці фактори впливають як на розвиток інформаційної сфери, так і на її нормативно-правове забезпечення, оскільки масове поширення інформаційних технологій потребує швидкого нормативного регулювання прав та обов'язків в електронних, інформаційних та телекомунікаційних системах;

– розвиток громадянського суспільства, яке на даному етапі є більш вимогливим до органів влади та інституцій, потребує все більшої кількості інформації для аналізу рішень та контролю за діями влади.

Отже, вплив цих факторів став визначальним і призвів до ситуації, в якій сьогодні є і потребує перегляду частина вже врегульованих дефініцій, та до розробки абсолютно нових правових актів, яких недостатньо для переходу на наступний рівень інформаційного суспільства з повним доступом громадськості до офіційних документів органів державної влади, органів місцевого самоврядування та підпорядкованих їм установ та підприємств. На жаль, ні наявність Міністерства інформаційної політики України, ні наявність програм Президента та Уряду, ні бажання суспільства брати участь у сьогоднішніх процесах не сприяють швидкому вирішенню порушених питань.

1.2. Засоби і механізми забезпечення доступу до публічної інформації

Право на доступ до інформації є правом інструментальним, тобто необхідним для реалізації інших прав і свобод людини – без доступу до певної інформації, яка зберігається органами влади чи іншими суб'єктами. Право на доступ до інформації вимагає від держави не утримання від втручання, а активних дій – забезпечення нормативних, організаційних та технічних умов реалізації права на інформацію, зокрема належного розгляду запитів на інформацію та оприлюднення в ініціативному порядку суспільно важливої інформації [67].

Закон України «Про доступ до публічної інформації» посилив і деталізував право на доступ і зобов'язав розпорядників:

- оприлюднювати і надавати інформацію, крім визначених законом випадків, саме цим реалізовується презумпція відкритості інформації і прозорість діяльності органів влади та інших розпорядників;
- максимально спростити процедуру подання запиту та отримання інформації – вимоги для подання запиту формалізували та спростили форму запиту;
- визначити відповідальних за доступ до інформації осіб або підрозділів – доступом до інформації має опікуватися спеціально уповноважений підрозділ або посадові особи, які забезпечують оприлюднення публічної інформації, надання інформації за запитом та проводять систематизацію, аналіз та контроль щодо задоволення запитів;
- забезпечити доступ до засідань колегіальних суб'єктів владних повноважень, крім визначених законом випадків, будь-яка особа, незалежно від професії, соціального стану, політичних уподобань може вільно перебувати на колегіальних засіданнях органів влади.

Здійснення права на доступ до публічної інформації багато в чому залежить від способів, якими вона отримується. Для вичерпної та всебічної поінформованості важливо поєднувати можливість отримання інформації як

на запит, так і шляхом ознайомлення із необхідною інформацією у загальнодоступних джерелах, наприклад, на вебсайті органу державної влади.

Забезпечення права доступу до публічної інформації є обов'язком органів влади та інших розпорядників публічної інформації, а здійснення права на доступ до публічної інформації є правом людини. Тому слід розрізняти форми доступу до публічної інформації, що надаються розпорядниками публічної інформації, та способи реалізації громадянами права на доступ до публічної інформації.

Тепер проаналізуємо два основні способи здійснення права на доступ до публічної інформації – активного та пасивного. Автори методичних рекомендацій щодо практичної імплементації Закону України «Про доступ до публічної інформації» – М. Лациба, О. Хмара, В. Андрусов, вказують, що пасивний аспект доступу передбачає надання інформації розпорядником лише у разі надходження запиту від особи або групи осіб. Пасивний аспект гарантує доступ до публічної інформації під час подання інформаційного запиту; ознайомлення з документами безпосередньо в приміщенні органу; проведення громадських експертиз. Активний аспект доступу (з боку органу влади) передбачає забезпечення права доступу до публічної інформації шляхом її оприлюднення розпорядником незалежно від волі певної особи щодо отримання такої інформації. Стаття 5 Закону України «Про доступ до публічної інформації» визначає спосіб оприлюднення інформації. Це може бути офіційне друковане видання, офіційний вебсайт в мережі Інтернет, інформаційний стенд чи будь-яким іншим способом (наприклад, розповсюдження примірників ухвалених актів у будинках населеного пункту) [38, с.17]. Е. Карась також підтримує такий підхід [74]. Деякі автори дотримуються протилежної точки зору. Наприклад, А. Садовська вважає, що доступ до інформації забезпечується: систематичним та швидким звільненням інформації – пасивним способом; надання інформації на запит інформації – активним способом. Крім того, серед ключових перешкод на шляху

до реалізації Закону України «Про доступ до публічної інформації» є те, що органи влади не забезпечують в повному обсязі пасивний доступ до інформації [59]. І. Харечко зазначає, що Закон України «Про доступ до публічної інформації» встановлював два способи такого доступу – активний та пасивний. Пасивний доступ забезпечується органом державної влади шляхом оприлюднення інформації, відповідно, активний доступ передбачає пряме звернення особи або групи осіб до органу державної влади за необхідною інформацією з поданням відповідного запиту [11,с. 118]. Це також позиція І. Фурмана. На його думку, пасивна форма виявляється тоді, коли розпорядник інформації у випадках, передбачених законом, зобов'язаний поширювати інформацію на тому чи іншому носії, щоб будь-яка людина могла її прочитати, відкривши вебсайт або інформаційний бюлетень. Якщо цього не робиться, то це означає, що розпорядник порушує конституційне право кожного отримувати інформацію. Тому фізичні та юридичні особи можуть оскаржити бездіяльність такого розпорядника інформації та вимагати відновлення порушеного права, тобто розміщення інформації. Активна форма: запитувач інформації звертається із запитом на інформацію, а розпорядник зобов'язаний надати її у формі, яку вимагає запитувач (усно або письмово). Є. Тептюк, порівнюючи активні та пасивні аспекти доступу до публічної інформації, вказує, що пасивний аспект здійснення права доступу передбачає право людини на ознайомлення з інформацією, розголошення якої є обов'язком державного органу. Це інформація про діяльність органу державної влади, затверджені документи та проекти, реєстр публічної інформації. Інформація надається шляхом публікації в засобах масової інформації, розміщення на офіційних вебсайтах та на інформаційних стендах.

Якщо особа бажає отримати додаткову інформацію, яка не підлягає обов'язковому оприлюдненню, але є загальнодоступною, то вона має право звернутися з запитом до органу державної влади, а державний орган зобов'язаний відповісти на запит. При цьому випадки відмови чітко

регулюються законом. Тобто в цьому випадку застосовується так званий активний аспект здійснення права доступу до публічної інформації [14]. Частиною 2 статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації», зазначено, що відповідь розпорядника інформації про те, що інформацію запитувач може одержати із загальнодоступних джерел, або відповідь не по суті запиту вважається неправомірною відмовою у наданні інформації.

Іншими словами, навіть якщо певна інформація стає доступною для громадськості, розпорядник не звільняється від надання такої інформації за запитом. Тому особа може звертатися з інформаційним запитом до розпорядника публічної інформації не лише щодо додаткової інформації, яка не була предметом розголошення, а, також, і інформації, яка поширюється у загальнодоступних джерелах.

Виявляючи активні та пасивні способи доступу до публічної інформації, більшість дослідників вважають, що активний аспект доступу виявляється у поданні запиту на інформацію, а пасивний у можливості ознайомлення із публічною інформацією в офіційних засобах масової інформації, на офіційних вебсайтах, інформаційних стендах тощо. При цьому не розмежовуються способи доступу до публічної інформації громадянами та розпорядниками публічної інформації. Звичайно, всі підходи дослідників до форм та способів доступу до публічної інформації є вірними. Однак, щоб бути чітким щодо використання термінів та розмежувати правові явища, необхідно уточнити, що як активний, так і пасивний доступ до публічної інформації застосовується як до запитувачів, так і до розпорядників публічної інформації. Тобто, з точки зору запитувача інформації, пасивний спосіб означає, що інформація вже була оприлюднена розпорядником, тому запитувачу не потрібно вживати активних заходів для запиту такої інформації, а достатньо читати оприлюднену інформацію будь-яким зручним способом.

Отже, суть активного способу полягає в доступі до публічної інформації шляхом подання запиту на інформацію до розпорядника. З боку

розпорядників публічної інформації пасивна форма забезпечення доступу до публічної інформації є систематичне та оперативне опублікування інформації, а активна форма – надання інформації за запитом громадян.

Проаналізувавши Закон України «Про доступ до публічної інформації», бачимо, що більшість його норм спрямовані на забезпечення пасивного доступу до публічної інформації, а не лише статті 5, як вважають науковці. Адже в статті 3 Закону України «Про доступ до публічної інформації», право доступу до публічної інформації гарантується обов'язком розпорядників інформації надавати та оприлюднювати інформацію, визначенням розпорядника інформації спеціальних структурних підрозділів або посадових осіб, які організують у встановленому порядку доступу до публічної інформації, яку він має, максимальним спрощенням процедури подання запиту та отримання інформації, доступом до засідань колегіальних органів владних повноважень.

Як зазначалося вище, пасивний аспект доступу передбачає надання інформації розпорядником лише у разі надходження запиту від особи або групи осіб. Пасивний аспект гарантує доступ до публічної інформації шляхом подання інформаційного запиту та ознайомлення з документами безпосередньо в приміщенні органу, проведення громадських експертиз. Перевага пасивного способу полягає в тому, що людина може отримувати інформацію за досить короткий час (від 48 годин до 20 діб).

Крім того, цей метод дозволяє отримати документацію, яка не потребує прямого оприлюднення (наприклад, інформація, яка раніше вважалася службовою, але підстави для обмеження доступу зникли). Недоліком цього методу є те, що особі доведеться відшкодувати фактичну вартість копіювання / друку запитуваних матеріалів (за умови перевищення ліміту та наявності документа розпорядника, який встановлює розцінки), а за певних обставин чекати на обробку запиту або остаточного оприлюднення документа.

Таким чином, пасивний спосіб доступу передбачає надання всієї відкритої та опублікованої публічної інформації, а також:

- інформація з обмеженим доступом, попередньо оприлюднена розпорядником, за умови, що таке оприлюднення було законним;
- обмеження доступу до такої інформації, які раніше існували;
- інформація з обмеженим доступом, якщо вона не була обмежена трискладовим тестом;
- інформація про розпорядження бюджетними коштами, володіння, використання чи розпорядження державним, комунальним майном, включаючи: копії відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна;
- прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно, за умови, що доступ до такої інформації не завдає шкоди інтересам національної безпеки, оборони, розслідуванню чи запобіганню злочину;
- інформації, яка втратила статус службової або таємної через завершення виконання рішення, проекту або розкриття інформації на підставі рішення уповноваженої особи;
- іншої публічної інформації, щодо якої не передбачено обов'язку оприлюднення.

Активний аспект доступу (державним органом) передбачає забезпечення права доступу до публічної інформації шляхом її оприлюднення розпорядником, незалежно від бажання особи отримувати таку інформацію. Такий механізм отримання інформації буде переважати за умов підвищення якості електронного документообігу.

Порядок публікації інформації та її зміст визначається ст. 5, 14 та 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Так, стаття 5 визначає спосіб оприлюднення інформації. Це може бути офіційне друковане видання, офіційний вебсайт у мережі Інтернет, інформаційний стенд чи будь-які інші способи.

Закон надає розпоряднику право вибирати, залежно від фінансових та матеріальних можливостей, яким чином він забезпечує доступ до інформації, але інформація має поширюватися максимально широко усіма способами, а особи мають знати про порядок та спосіб оприлюднення. Інформація повинна бути актуальною а доступ до неї вільним. Також закон містить попередження про вебсайти. Якщо орган державної влади або орган місцевого самоврядування має офіційний вебсайт (у домені .gov. ua або за адресою, визначеною відповідним актом органу), він зобов'язаний оприлюднити інформацію, передбачену ст. 15 із зазначенням дати опублікування документа та дати оновлення інформації. Закон не вимагає створювати вебсайт, але в цифрову епоху наявність вебсайту значно полегшує реалізацію права на доступ до інформації.

Основний перелік інформації, яку повинен розкрити розпорядник, наведено у ст. 15 Закону. Ця інформація має:

- інституційний характер (назва, функція, мета тощо);
- структуру та контакти (перелік та контакти відповідальних осіб за певними напрямками роботи);
- про правові акти та наради;
- про адміністративні послуги, що надаються органом;
- про взаємодію з громадськістю та громадянами (громадська рада, громадська експертиза);
- щодо роботи із запитами та зверненнями громадян;
- звітного характеру;
- інша інформація, що стосується діяльності виконавчої влади (придбання товарів, інформація про бази персональних даних тощо).

Громадяни України наділені правом вибирати спосіб доступу до публічної інформації. Однак належна реалізація цього права залежить від органів державної влади, які мають у розпорядженні публічну інформацію. Влада повинна забезпечити діалог з громадськістю на всіх етапах прийняття рішень та постійний доступ до повної, об'єктивної, точної, зрозумілої

інформації про діяльність органів державної влади з метою забезпечення належного інформування громадян про свою діяльність, що є показником від якого повною мірою залежить авторитет самої влади та рівень довіри до нього громадськості.

1.3. Електронне урядування

Одним із основних пріоритетів України є розвиток інформаційного суспільства, який можна визначити як орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на формування інноваційної моделі розвитку високотехнологічне суспільство, в якому кожен громадянин має можливість створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися й обмінюватися ними, щоб дати змогу кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал для забезпечення особистого й суспільного розвитку та підвищення якості життя [73].

На сьогодні, в нашій державі існує досить велика кількість нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері інформаційних технологій. Електронне урядування це спосіб організації державної влади за допомогою систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, що забезпечує функціонування органів влади в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування з ними громадян, юридичних осіб, неурядових організацій.

З огляду на міжнародний досвід, розвиток електронного урядування є одним з основних факторів забезпечення успішності реформування та підвищення конкурентоспроможності країни. Реформа будь-якої галузі в сучасних умовах спрямована на широке використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення необхідного рівня ефективності та результативності. Адже саме інструменти електронного урядування здатні забезпечити значне покращення якості обслуговування фізичних і юридичних осіб та підвищення відкритості, прозорості та

ефективності діяльності органів державної влади. Крім того, розвиток електронного урядування та демократичних процесів, застосування загальноновизнаної системи демократичних цінностей, зокрема щодо участі громадян та інститутів громадянського суспільства в процесах формування та реалізації державної політики, відіграє ключову роль у забезпеченні економічного та соціального прогресу в державі.

З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій з метою розширення можливостей участі громадян у процесі державотворення та державного управління все більше застосовуються інструменти електронної демократії.

Електронне урядування – форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян. Головною складовою електронного урядування є електронний уряд – єдина інфраструктура міжвідомчої автоматизованої інформаційної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування між собою, з громадянами і суб'єктами господарювання [73].

Суть електронного урядування полягає в інноваційному впровадженні державного управління з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Слід зазначити, що формула електронного урядування – це поєднання електронного уряду та електронної демократії.

Основною метою впровадження електронного урядування, на думку автора, є надання різних адміністративних послуг громадянам відповідними органами влади в онлайн режимі. Це означає, що громадяни можуть отримати адміністративні послуги або необхідну інформацію від органів державної влади в будь-який час та незалежно від їх місцезнаходження через інформаційно-комунікаційні технології.

Електронне урядування – це свого роду адаптація державного управління до потреб інформаційного суспільства. Суть якого полягає у інтерактивній взаємодії держави з громадянами через систему зворотного зв'язку (громадянин-уряд-громадянин і навпаки) із залученням інформаційно-комунікаційних технологій. Електронна демократія – це форма демократії, яка характеризується залученням громадян до процесу розвитку та прийняття управлінських рішень шляхом використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій як основного засобу [13, с.403].

Слід виділити роботи, присвячені дослідженню проблем впровадження електронного урядування в Україні, наступними вітчизняними науковцями та практиками: А. Семенченко, К. Вознюк, Н. Драгомирецька, О. Загаєцька, О. Загвойська, В. Ключевський, К. Линьов, І. Лопушинський, М. Міхальова, Я. Олійник, Н. Павлютенко, М. Пасічник, А. Семенов, К. Синицький, О. Дубас, П. Клімушин, А. Серенок.

Науковці визначають різні фактори, часові рамки, передумови розвитку та впровадження електронного урядування, включаючи формування теорії електронного урядування та результати його практичної реалізації. При цьому, як правило, існують такі основні фактори впливу:

- ◆ недоліки традиційного адміністративно-державного управління: непрозорість, неефективність, нерезультативність, замкнутість, бездіяльність, надмірна бюрократія, корупція, кулуарне прийняття рішень);
- ◆ недовіра до влади з боку суспільства та бізнесу і зростаюча проблема щодо її легітимності;
- ◆ постійне ускладнення зовнішнього та внутрішнього середовища (збільшення рівня непередбачуваності, кількості та складності проблем) та нездатність органів влади самотійно та своєчасно вирішувати динамічно зростаючу кількість складних проблем;
- ◆ нові можливості ІКТ для державного управління;
- ◆ зміна парадигми державного управління з «суспільства для держави» на «держави для суспільства»;

- глобалізація, розповсюдженню якої сприяли інформаційно-комунікаційні технології, і призвела до появи нових суб'єктів у формуванні державної політики: транснаціональних та наднаціональних корпорацій та організацій, а також до зміни ролі та місця держави;

- активізація суспільства та бізнесу щодо їх участі у формуванні державної політики, контроль за її реалізацією.

Незважаючи на значну кількість наукових робіт та статей з питань електронного управління, проблемі механізмів та інструментів впровадження електронної взаємодії приділено недостатню увагу.

У Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 роки термін «електронне урядування» визначено як використання інформаційнокомунікаційних технологій для покращення ефективності системи державного управління, її прозорості та зручності, зокрема операційного компонента, що забезпечує діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування [7].

Відповідно до Стратегії, до кінця 2021 року не менше 130 адміністративних послуг повинно бути запроваджено на III-IV рівнях. Частка користувачів, які отримують послуги в електронній формі, повинна збільшитися. Зазначені адміністративні послуги відповідно до вимог законодавства повинні бути інтегровані до Єдиного державного порталу адміністративних послуг [14, с.27].

Електронне урядування складається з двох взаємозалежних і водночас самостійних структур. Внутрішня інформаційна інфраструктура та зовнішня інформаційна інфраструктура, яка взаємодіє з громадянами та організаціями. В рамках «електронної держави» інтегруються інформаційні ресурси органів державної влади та створюється система онлайн-сервісів. Основним компонентом електронного урядування є електронний уряд – єдина інфраструктура для міжвідомчої автоматизованої інформаційної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадянами. Він визначає новий спосіб взаємодії завдяки активному використанню

інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності надання державних послуг.

Основні стратегічні цілі електронного урядування:

- забезпечення прав громадян на доступ до всілякої відкритої державної інформації, яка має індивідуальне та суспільне значення;
- залучення громадян до державних справ;
- вдосконалення технології державного управління;
- подолання інформаційної нерівності;
- організація надання юридичним та фізичним особам послуг в інтегрованому вигляді дистанційно – через Інтернет та інші засоби;
- перебудова відносин з громадянами.

Як показують ці стратегічні цілі, метою впровадження електронного урядування в Україні є досягнення європейських стандартів якості електронних адміністративних послуг, відкритості та прозорості влади для громадян, представників бізнесу та громадських організацій.

Електронне урядування виконує такі основні функції:

- поліпшення якості та доступності державних послуг для громадян, спрощення процедур та зниження адміністративних витрат;
- поліпшення якості адміністративних та управлінських процесів, забезпечення контролю за результативністю діяльності органів виконавчої влади при забезпеченні належного рівня інформаційної безпеки;
- забезпечення відкритості інформації про діяльність органів виконавчої влади, розширення доступу до неї та надання можливості безпосередньої участі громадян та інститутів громадянського суспільства у процесах підготовки та експертизи проектів рішень, які приймаються на всіх рівнях державного управління;
- видача дозволів (на займання окремими видами підприємницької діяльності; на проведення мітингів, демонстрацій; на розміщення реклами та ін.), у тому числі акредитація, атестація, сертифікація;

- реєстрація (прав власності, актів громадянського стану, суб'єктів підприємницької діяльності, об'єднань громадян тощо);
- легалізація документів (консульська легалізація), нострифікація (визнання дипломів, виданих в інших країнах) та верифікація (встановлення достовірності сертифікатів про походження товарів);
- визнання певного статусу, прав особи (призначення пенсій, субсидій).

Від впровадження електронного урядування в першу чергу виграють ті споживачі державних послуг, які претендують на послуги видачі дозволів та реєстрації; «змішаного» рівня регулювання адміністративних повноважень та ті, що потребують комплексної за змістом послуги. За умови електронного урядування користувач має можливість звертатися до одного державного «базового» органу влади для отримання послуги від усіх «пов'язаних» з «базовим» органів влади. Це стає можливим за умови об'єднання за допомогою інтернеттехнологій усіх міністерств і відомств у єдиний комплекс із вищим ступенем інтегрування внутрішніх процесів (документообіг) і єдиним інтерфейсом (вікном взаємодії) із громадянином (користувачем). Таким чином, громадянин одержить можливість спілкуватися не з п'ятьма — сімома відомствами по черзі, а з єдиним електронним посередником, що їх усіх репрезентує одночасно. Крім цього, звертання чи запит громадянина автоматично надсилається у відповідні інстанції й у більшості випадків відповідь (юридична консультація, квитанція про оплату послуг, бюлетень для голосування, довідка, податкова декларація) приходить негайно. Не можна не відзначити і великий економічний ефект від створення «електронного уряду».

РОЗДІЛ 2

ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ТА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЯ В ЄС

2.1. Законодавча база електронного доступу до інформації країн ЄС

У державах ЄС, діяльність, що пов'язана з роботою з публічною інформацією, в цілому ґрунтується на принципі максимальної відкритості, який полягає у тому, що державні органи зобов'язані розкривати інформацію, а кожний член суспільства має відповідне право отримувати її. При цьому обов'язок державних органів щодо оприлюднення інформації, що має особливе суспільне значення, здебільшого реалізується не лише як реакція на вимогу надати інформацію у відповідь на запити, але й шляхом оприлюднення та широкого розповсюдження документів, які становлять особливий суспільний інтерес, залежно від наявних ресурсів і можливостей.

В Європі провідною організацією у галузі прав і свобод є Рада Європи. Основними джерелами європейської системи загально визнаних прав людини в рамках Ради Європи – Європейська Конвенція про захист прав людини та основних свобод (1950 р.). У Конвенції відтворено основні елементи змісту права на доступ до інформації та зафіксовано більш детально його гарантії.

Також, у статті 10 Конвенції Ради Європи про доступ до офіційних документів, встановлено, що органам державної влади належить із власної ініціативи і в тих випадках, коли це виправдано, вживати всіх необхідних заходів щодо опублікування офіційних документів, які перебувають в їхньому розпорядженні, в інтересах підвищення прозорості та ефективності органів державного управління та сприяння інформованому залученню громадськості у справи, які становлять суспільний інтерес [32].

Права на доступ до інформації закріплені та широко відображені в Йоханнесбургських принципах, які були ухвалені 1 жовтня 1995 року групою експертів з міжнародного права, національної безпеки та прав людини,

скликаних міжнародною організацією «Артикль 19. Всесвітня кампанія за свободу слова» на Всесвітній зустрічі на вищому рівні зі сталого розвитку.

Цей документ складається з 25 принципів, які визначають право на свободу інформації, обмеження свободи слова, обмеження свободи інформації, засобів правового захисту права на свободу інформації. Принципом 11 – «Загальні норми доступу до інформації» – передбачено, що «кожна особа має право одержувати інформацію від органів влади, а також інформацію стосовно національної безпеки. На це право не можна накладати жодних обмежень на підставі захисту інтересів національної безпеки, хіба що уряд зможе довести, що це обмеження приписане законом і є необхідним у демократичному суспільстві для захисту законних інтересів національної безпеки»[6, с.16].

Документи міжнародної організації «Артикль 19. Всесвітня кампанія за свободу слова» – «Право громадськості знати: принципи законодавства про свободу інформації» (Принципи Артикля 19) та «Модельний закон про свободу інформації» (Модельний закон Артикля 19) – ґрунтуються на порівнянні світових практик регулювання вільного доступу до інформації, узагальнюють зміст міжнародних стандартів та використовуються для аналізу інформаційного законодавства в країнах світу. Принципи Артикля 19 зрозуміло та чітко визначають шляхи, завдяки яким уряди можуть досягти максимальної відкритості відповідно до загальновизнаних міжнародних стандартів та практики, і полягають у такому:

1. Законодавство про свободу інформації має базуватися на принципі максимальної відкритості.
2. Державні органи влади повинні бути зобов'язані публікувати інформацію, що має особливе значення для суспільства.
3. Державні органи влади повинні активно сприяти прозорості та відкритості діяльності уряду.

4. Вичерпний перелік винятків із принципу відкритості інформації. Винятки повинні бути чіткими і суттєво визначеними та піддаватися суворому контролю за «загрозами» та «суспільному інтересу».

5. Процедури повинні полегшувати доступ до інформації, а також забезпечувати швидкість та сумлінність обробки запитів на інформацію та доступність оскарження будь-якої відмови у наданні інформації.

6. Для того, щоб не стати перешкодою для запиту інформації, плата за її надання не повинна бути надмірною.

7. Нарadi державних органів повинні бути відкритими для громадськості.

8. Відкритість є найважливішою, закони, які не відповідають принципу максимальної відкритості, повинні бути змінені або скасовані.

9. Особи, які повідомляють про правопорушення, повинні бути захищені.

Ці принципи засновані на міжнародних і внутрішньодержавних законах та стандартах. Вони є продуктом тривалого процесу вивчення, аналізу і консультацій під спостереженням і керівництвом Міжнародної організації «Артикль 19», що має великий досвід і працює з організаціями – партнерами в багатьох країнах світу. «Артикль 19» – незалежна правозахисна організація, метою якої є захист і сприяння забезпеченню права на свободу вираження поглядів. Вони є продуктом тривалого процесу вивчення, аналізу та консультацій під наглядом міжнародної організації «Артикль 19», що має великий досвід роботи та співпраці з організаціями-партнерами у багатьох країнах світу. «Артикль 19» є незалежною правозахисною організацією, метою якої є захист і просування права на свободу вираження поглядів.

Назва організації походить від статті 19 Загальної декларації прав людини – «Кожен має право на свободу переконань та на вільне їх вираження; це право включає свободу вільно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, отримувати та передавати інформацію та ідеї

будь-якими способами та незалежно від державних кордонів»[20]. Тому право доступу до інформації складається з таких повноважень:

1. право доступу до інформації про діяльність органів державної влади;
2. право на отримання інформації про себе;
3. право на отримання публічно важливої інформації про діяльність приватних юридичних осіб.

Закономірним результатом прагнення до кращого життя та майбутнього стала розробка принципів належного врядування, визначених Європейською Комісією у Білій книзі «Європейське врядування»[18]. А саме:

Підзвітність: Громадськість має всі законні підстави очікувати від органів державної влади підзвітності та відповідальності. Ці очікування передбачають, що кожен член суспільства має право ретельно перевіряти та контролювати діяльність органів державної влади, з одного боку, та обов'язок самих органів влади звітувати перед громадянами, з іншого. Наявність цих прав ставить державні органи підзвітними громадськості за виконання своїх функціональних обов'язків та покращує якість управління в державному секторі.

Участь: Впровадження будь-яких змін у державному секторі вимагає залучення та участі всіх зацікавлених сторін та груп. Для полегшення цього процесу слід запровадити чіткі та зрозумілі правила, які дозволять створити сприятливу для користувачів нормативну базу для проведення громадських консультацій. Створення належних передумов для активної участі громадянського суспільства в політичному процесі вимагає узгоджених зусиль та нового підходу до соціально-політичної участі.

Відкритість та прозорість: обмін інформацією та обізнаність громадськості є ключовими факторами підвищення прозорості. Теза «обмін інформацією – перевірений засіб зміцнення взаємної довіри» стала визнаним методом практичної роботи в країнах Європейської спільноти.

Така практика повинна включати регулярну публікацію інформації не лише про діяльність і проекти органів влади, але й про порядок використання ними державних коштів. На практиці Європейська комісія зобов'язалася:

1. Надавати в режимі онлайн актуальну інформацію про підготовку о програмних заходів на всіх етапах прийняття рішень;
2. Установити та опублікувати мінімальні стандарти проведення й консультації;
3. Посилити спілкування з широкою громадськістю щодо питань загальноєвропейського значення, тим самим даючи людям змогу контролювати процес прийняття рішень на всіх його етапах;
4. В окремих сферах діяльності установлювати партнерські відносини, які виходять за рамки мінімальних стандартів і зобов'язують Комісію проводити додаткові консультації взамін за більші гарантії відкритості та представництва тих організацій, з якими проводяться подібні консультації[36].

Втім, процес ідентифікації, пропаганди та включення згаданих вище принципів у європейські та національні правові системи протікав не гладко через триваюче розширення розриву між громадянами та їхніми владними інститутами. Усвідомлюючи дедалі більше ослаблення довіри до європейських і національних органів влади і відчуження європейців від політичного процесу, Європейська комісія розгорнула на початку 2000 року реформу європейського управління, зробивши її одним зі своїх стратегічних завдань. Нова реформа була спрямована на усвідомлення того, що демократичні інститути європейського і національного рівня повинні докласти всіх зусиль, аби «відновити зв'язок» зі своїми громадянами, і тим самим підвищити ефективність державного управління.

На європейському регіональному рівні права на доступ до інформації отримало закріплення також у Хартії основних прав Європейського Союзу 2000 року як документі, що закріплює політичні, соціальні та економічні права громадян ЄС. Так, в статті 3 цієї Хартії визначено, що кожна людина

має право на фізичну недоторканість і недоторканність психіки. З огляду на те, що це право становить одне з найбільш значущих благ у системі європейських цінностей, його реальне забезпечення не тільки створює умови, необхідні для всебічного задоволення потреб особистості, але й забезпечує демократичний розвиток держави і суспільства.

Одним з ключових нормативно-правових документів ЄС є Директива 2003/98/ЄС Європейського парламенту і ради від 17 листопада 2003 року про повторне використання інформації громадського сектору (із змінами)[8] де визнається, що інформація державного сектора є важливим вихідним матеріалом для цифрових продуктів і послуг контенту і буде ще більш важливим ресурсом з розвитком бездротових послуг контенту. Широкий транскордонний географічний обхват також матиме важливе значення в цьому контексті. Більш широкі можливості повторного використання інформації державного сектора дозволять європейським компаніям використовувати свій потенціал і зробити свій внесок в економічне зростання і створення робочих місць.

Наступний важливий документ – Регламент 1367/2006 Європейського Парламенту та Ради від 6 вересня 2006 про застосування положень Орхуської конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, в установах і органах Співтовариства [78].

Таке застосування передбачає, зокрема, гарантування права доступу громадськості до інформації з питань довкілля, одержаної або розробленої інституціями або органами Співтовариства, забезпечення доступності та поширення інформації для громадськості, забезпечення участі останньої у планах та програмах, пов'язаних із довкіллям, надання доступу до правосуддя з питань довкілля на рівні Співтовариства [78]. Цей документ є дуже важливим з точки зору принципів організації процесу електронного доступу до публічної інформації та відкритих даних, хоча Регламент і стосується поширення лише екологічної інформації, принципи, які лягли в

основу даного документа, можуть бути застосовані і до інших сфер державного регулювання.

Отже, три головні принципи Орхуської конвенції – доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань охорони навколишнього середовища становлять основу даного Регламенту 1367/2006 Європейського Парламенту та Ради. Але основна відмінність в тому, що Орхуська конвенція, говорячи про доступ до інформації, має на увазі паперовий обіг запитів та відповідей [33], а Регламент – про використання, зокрема, комп'ютерних телекомунікацій та / або електронних технологій та електронний доступ до екологічної інформації[76].

Ще одним актом, який суттєво впливатиме на збільшення публікацій інформації у відкритому доступі, є Rec(2004)15 Рекомендації Комітету міністрів країн-членів Ради Європи щодо е-урядування від 15 грудня 2004 року [99] та Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів від 18 червня 2009 року (ETS № 205)[89]. Слід зазначити, що Конвенція про доступ до офіційної інформації досі не набрала чинності, оскільки на сьогоднішній день лише чотири країни (Норвегія, Швеція, Угорщина та Чорногорія) ратифікували її, в той час коли необхідна ратифікація принаймні десяти країн-членів, але чинним є Регламент ЄС № 1049/2001 щодо відкритого доступу до документів Європейського Парламенту, Ради та Комісії 2001 року, який цілковито і повністю відображає викладене в Конвенції. У Регламенті ЄС 1049/2001 визначено, що документи, що підлягають доступу до інформації – це документи, що стосуються «політики, діяльності та рішень, що належать до сфери відповідальності інститутів», і це стосується всіх документів, що зберігаються установами ЄС «у всіх сферах діяльності Європейського Союзу». Відповідно до Регламенту 1049/2001, заявку на доступ до документа слід подавати у будь-якій письмовій формі, включаючи електронну[10]. Цей регламент зобов'язує розпорядників інформації складати щорічні звіти щодо використання інформації. Крім того

в ньому прописується принцип «надання якомога більшого ефекту» сфері реалізації права на доступ до публічної інформації. Дані норми фактично закладають можливість моніторингу діяльності державних органів у сфері публічної інформації, їх підзвітність і можливість оцінювання ефективності їхньої роботи.

Лісабонський договір, який набув чинності 1 грудня 2009 року після ратифікації усіма державами-членами ЄС відповідно до їхніх конституційних процедур, знаменував собою початок нової епохи в демократичному розвитку Європи. Він зробив більш прозорим, підзвітним, та відкритим європейський процес прийняття рішень, тим самим втілюючи в життя сподівання громадян на більш ефективне і продуктивне державне управління. Цей документ ще раз підтвердив деякі давно визнані демократичні цінності, доповнивши їх новими механізмами більшого залучення громадськості[37].

Окремо слід також зупинитись на протистоянні двох основоположних базових прав: доступ до інформації – захист персональних даних. Європа в цій сфері має кращу систему захисту персональних даних. Основу системи складають: Конвенція Ради Європи «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних» №108 від 28.01.1981 року; Додатковий протокол до конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних щодо органів нагляду та транскордонних потоків даних від 08.11.2001 року; Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» від 24 жовтня 1995 року (далі Директива 95/46/ЄС); Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 «Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних» (General Data Protection Regulation), та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) від 27 квітня 2016 року.

Основні принципи на яких ґрунтується інститут захисту персональних даних Європейського Союзу: законність, обмеження розкриття персональних даних, об'єктивність інформації та інформаційна безпека. У січні 2012 року Європейська комісія виклала план реформи захисту даних по всьому Європейському Союзу, щоб зробити Європу «придатною для епохи цифрових технологій». Комісія запропонувала пакет реформ у сфері захисту персональних даних. Однією з ключових складових реформи було запропоновано замінити Директиву про захист персональних даних на Генеральний регламент про захист персональних даних. Майже через чотири роки було досягнуто домовленостей щодо того, як будуть виконуватися реформи. Як сказав Андрус Ансіп, віце-президент з питань єдиного цифрового ринку, виступаючи, коли реформи були узгоджені, – «Цифрове майбутнє Європи можна будувати лише на довірі. Завдяки твердим загальним стандартам захисту даних, люди можуть бути впевнені, що вони контролюють свою особисту інформацію». Гармонізація або приведення у відповідність між собою законів про захист даних 28 країн-членів ЄС була однією з головних цілей при прийнятті Регламенту GDPR, до дії якого джерелом закону про захист персональних даних в ЄС була Директива 95/46/ЄС. ЄС вирішив, що Основним способом посилити гармонізацію за допомогою нового закон прийняття його в формі регламенту, а не інший директиви.

25 травня 2018 Регламент GDPR вступив в силу в усіх 28 державах-членах ЄС та країнах Європейської економічної зони. Він є обов'язковим до виконання, тому від урядів країн ЄС не вимагається локальних змін в законодавстві.

Якщо порівнювати Регламент GDPR, з Директивою 95/46/ЄС, то бачимо, що Регламент встановлює більш жорсткі норми відповідальності та дотримання законності при обробці персональних даних та наголошує на необхідності запровадження якомога більшого обсягу даних, що підлягають захисту проте й зазначає, що цілі та принципи Директиви зберігають свою

силу. Регламентом окремо виділяються спеціальні категорії персональних даних – генетичні чи біометричні дані, інші унікальні ідентифікаційні дані про особу. Згідно Регламенту GDPR, «дієвий захист персональних даних у всьому Союзі вимагає зміцнення та детального опису прав суб'єктів даних і обов'язків осіб, які здійснюють опрацювання і приймають рішення щодо опрацювання персональних даних, а також надання рівнозначних повноважень з моніторингу і забезпечення дотримання норм щодо захисту персональних даних та застосування відповідних санкцій за порушення прав у державах-членах».

Отже, на рівні ЄС надаються мінімальні рекомендації країнам – членам щодо стандартизації, гармонізації, та обов'язковості практичних заходів, що полегшують пошук документів, доступних для повторного використання, а також порталів, пов'язаних з ними.

Ще один документ, який стосується електронного доступу до інформації – Стратегія для розумного, сталого та всеохоплюючого зростання Європа-2020, яка була розроблена та затверджена у 2010 році має на меті отримання сталих економічних та соціальних переваг від цифрового єдиного ринку, заснованого на швидкісному і високошвидкісному Інтернеті та сумісних програмах, що дозволяють широкий доступ до Інтернету для всіх до 2013 року, доступ для всіх до високошвидкісного Інтернету (не менше 30 Мбіт/с) до 2020 року та підписання не менше 50% європейських сімей на підключення до Інтернету швидкістю більшою за 100 Мбіт/с та містить такі заходи щодо реалізації «Програми в області цифрових технологій для Європи»[94]:

- забезпечити надійну правову базу, яка заохочує інвестиції у відкриту конкурентоспроможну інфраструктуру високошвидкісного Інтернету та супутні послуги;
- розробити ефективну спектральну політику;
- полегшити використанню структурних фондів ЄС для досягнення цілей цієї програми;

– створити насправді єдиний ринок онлайн-контенту та послуг (включаючи необмежену безпечну європейську мережу ринків послуг та цифрового контенту) з високим рівнем довіри, збалансованою нормативно-правовою базою, чітким режимом дотримання прав людини, сприянням видачі багатотериторіальних ліцензій, наданням належного захисту і винагороди правласникам та активною підтримкою оцифрування багатой культурної спадщини ЄС, а також створити концепцію світового управління Інтернету;

– реформувати фінансування наукових досліджень та інновацій і збільшити фінансову підтримку у сфері інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення технологічної міцності Європи за ключовими стратегічними напрямками та створити умови для того, щоб малі та середні підприємства, що розвиваються, зайняли ключові позиції на ринках, що розвиваються, а також сприяти інновації інформаційно-комунікаційних технологій у всіх економічних секторах;

– сприяти доступу в Інтернет та його використанню всіма європейськими громадянами, а зокрема шляхом дій, які сприятимуть грамотності в області цифрових технологій і доступності Інтернету.

Для держав-членів на національному рівні встановлено наступні завдання:

– розробити оперативні стратегії для доступу до високошвидкісного Інтернету, і зосередити державне фінансування, зокрема структурні фонди, на сферах, потреби яких не повною мірою задовольняються приватними інвестиціями;

– створити правову основу для координації державної діяльності зі скорочення витрат на розвиток мережі;

– заохочувати використання сучасних, доступних інтернет-послуг (таких, як електронний уряд, електронний портал щодо охорони здоров'я, «інтелектуальний дім», цифрові компетенції, безпека)[94].

В Рекомендаціях Ради Європи державам-учасникам щодо електронної демократії (Recommendation CM/Rec(2009)1 визначені принципи е-демократії, серед яких:

1. основним завданням електронної підтримки демократії є зміцнення демократії, демократичних інститутів та процесів, поширення демократичних цінностей;

2. електронна демократія повинна бути сумісною та інтегрованою з традиційними процесами демократії. Кожен процес демократії (електронний чи традиційний) відіграє свою роль та не може бути використаний як універсальний;

3. електронна демократія ґрунтується на демократичних, гуманістичних, соціальних, етичних та культурних цінностях суспільства, в якому вона запроваджується;

4. електронна демократія тісно пов'язана із «добрим урядуванням», тобто здійснення влади в електронному вигляді має базуватися на принципах результативності, ефективності, участі, прозорості та підзвітності;

5. електронна демократія повинна підтримувати та впроваджувати основні свободи, права людини, включаючи свободу доступу до інформації;

6. всі зацікавлені сторони електронної демократії повинні бути залучені до демократичного процесу та отримувати перевагу від такої участі;

7. електронна демократія впливає на багато різноманітних груп зацікавлених сторін і потребує їх співпраці. У формуванні та впровадженні електронної демократії мають бути задіяні не лише органи державної влади, але й громадяни, інститути громадянського суспільства, політики та політичні інститути, засоби масової інформації та ділова спільнота;

8. кожен тип участі у політиці можна досягти за допомогою електронної демократії. Йдеться про надання інформації, комунікацію, консультації, обговорення, угоди, дозволену участь, спільні рішення, прийняття рішень;

9. електронна демократія пов'язана із певним типом демократії і може бути реалізована в системах різного рівня складності, рівнів розвитку демократії, різних типів демократії;

10. зокрема, електронна демократія завдяки сучасним ІКТ залучає молодь до демократії, демократичних інститутів, демократичних процесів;

11. недержавні організації можуть як використовувати електронну демократію в своїх інтересах, так і контролювати її впровадження на благо громадськості;

12. державна влада отримує вигоду від дискусій та ініціатив, які пов'язані із електронною демократією та розвиваються у середовищі громадянського суспільства;

13. цілі електронної демократії подібні до цілей «доброго врядування»: прозорість, підзвітність, включення (інклюзія), доступність, участь, сталий розвиток, довіра до демократії, демократичних інститутів, демократичних процесів, соціальна згуртованість;

14. електронна демократія відкриває можливості для участі в політиці вразливих категорій громадян, які не мають можливості впливати на громадські рішення та чий голос взагалі ігнорується;

15. медіа відіграють вирішальну роль в електронній демократії та можуть створити форум для публічних дебатів, де громадяни можуть заявити про свої інтереси;

16. новітні медіа та провайдери електронних послуг здатні покращити доступ громадян до інформації та створити кращу базу для участі громадян у демократичних процесах;

17. електронна демократія є невід'ємною частиною інформаційного суспільства, яке забезпечує інноваційні інструменти для участі громадян у суспільному житті та політичних процесах;

18. електронна демократія базується на таких концепціях: активне надання комплексної, збалансованої, об'єктивної інформації, яка дозволяє

чітко зрозуміти природу суспільних проблем, альтернатив, можливостей, політичних рішень.

Ця концепція інформації чітко пов'язана із свободою інформації та свободою слова, широким розумінням громадянства, що включає осіб та групи осіб, які постійно проживають на території країни, причетні до політичних організацій безвідносно національності, участь громадян – залучення до вирішенні суспільних справ осіб та груп осіб (групи інтересів, корпорації / професійні об'єднання, асоціації, неприбуткові організації). Така участь повинна гарантувати вплив на демократичний процес, можливість покращення якості та прийнятності результатів демократичного процесу, розширення прав та можливостей – засоби підтримки права громадян на державне управління, надання громадянам ресурсів та повноважень на участь у політиці включення (інклюзію) – політичне та технологічне підвищення здатності громадян брати участь у політиці;

19. електронна демократія дозволяє будь-якій зацікавленій стороні брати участь у демократичних процесах незалежно від місцезнаходження;

20. електронна демократія інтегрує політиків та громадян у нову форму взаємодії та прийняття рішень, яка робить інформацію про громадську думку, потреби, очікування та інтереси громадян максимально доступною[98].

В Рекомендаціях Ради Європи визначаються наступні напрямки е-демократії: (1) е-парламент, (2) е-законотворення, (3) е-голосування, (4) е-правосуддя, (5) е-медіація (досудове вирішення спорів), (6) е-навколишнє середовище (екологія), (7) е-вибори, (8) е-референдум, (9) е-ініціативи, (10) е-голосування, (11) е-консультації, (12) е-петиції, (13) е-політичні компанії, (14) е-опитування[98].

В європейських державах опублікування інформації електронними засобами як вид діяльності відноситься до е-послуг, і вважається необхідною умовою забезпечення участі громадян в управлінні державою та реалізації їх законних прав та свобод.

Рекомендація Rec (2004) 15 Комітету міністрів державам-членам щодо електронного управління («електронне урядування») наголошують: «Використання ІКТ в демократичних процесах повинно бути доступним як ефективний засіб для:

- посилення участі, ініціативи та участі громадян в національному, регіональному та місцевому рівнях суспільного життя;
- підвищення прозорості процесу демократичного прийняття рішень та підзвітності демократичних інститутів;
- підвищення оперативності державних органів;
- сприяння суспільної дискусії та контролю прийняття рішень» [40].

Із набуттям чинності Лісабонського договору 01.12.2009 році розпочався новий період у розвитку Європейського Союзу. Даним договором внесено ряд суттєвих змін у засади функціонування ЄС. Положення Лісабонського договору передбачають ряд суттєвих змін, спрямованих на посилення інституцій ЄС, зокрема, й Європейського омбудсмена[37].

Згідно статті 228 Консолідованої версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу:

1. Європейський омбудсмен, обраний Європейським Парламентом, має право приймати скарги від будь-якого громадянина Союзу або будь-якої фізичної чи юридичної особи, яка проживає або має свій зареєстрований офіс у державі-члені, щодо випадків поганого управління діяльністю Союзу. установи, органи, офіси чи відомства, за винятком Суду Європейського Союзу, який діє в його судовій ролі. Він розглядає такі скарги та звітує про них[19].

Відповідно до своїх обов'язків, омбудсмен проводить розслідування, для яких він вважає підстави, або з власної ініціативи, або на підставі скарг, поданих до нього безпосередньо, або через члена Європарламенту, за винятком випадків, коли заявлені факти є або були предметом судочинства. Якщо омбудсмен встановлює випадок поганого управління, він передає це питання відповідній установі, органу, офісу чи відомству, який

має тримісячний термін, щоб повідомити його про свої погляди. Потім омбудсмен надсилає звіт Європейському Парламенту та відповідній установі, органу, офісу чи агентству. Особа, яка подає скаргу, повинна бути проінформована про результати таких розслідувань.

Омбудсмен подає щорічний звіт до Європейського Парламенту про результати його розслідувань.

Так у щорічному звіті за 2018 рік Європейський омбудсмен Емілі О'Рейлі звітує про те, що у 2017 році установи ЄС виконали відповідні вимоги пропозицій омбудсмана у 81% випадків. В порівнянні з 2016 роком, в якому виконання вимог було 85%, відбулося незначне зменшення. Щодо пропозицій вдосконалення, установи відреагували позитивно у 80 випадках із 99. У випадку з 148 особами установи вжили заходів для покращення їх роботи[87].

2. Омбудсмен обирається після кожного вибору Європейського парламенту на час його повноважень. Омбудсмен має право на повторне призначення.

Омбудсмен може бути звільнений Судом ЄС на вимогу Європейського Парламенту, якщо він більше не виконує умови, необхідні для виконання своїх обов'язків, або якщо він винен у серйозних порушеннях.

3. Омбудсмен абсолютно незалежний у виконанні своїх обов'язків. При виконанні цих обов'язків він не повинен шукати і не приймати інструкцій від будь-якого уряду, установи, органу, відомства чи установи. Омбудсмен не може протягом свого терміну повноважень займатися будь-якою іншою професією, прибутковою чи ні.

4. Європейський Парламент діє за власними ініціативами підзаконних актів відповідно до спеціальної законодавчої процедури після звернення до Комісії та за згодою Ради, встановлює положення та загальні умови, що регулюють діяльність та обов'язки омбудсмана[88].

Також особливої уваги заслуговує Директива 2016/2102 / ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 року про доступність

веб-сайтів та мобільних додатків органів державного сектору. В якій Інтернет є ключовим способом доступу та використання інформації та послуг. Мета директиви спрямована на те, щоб зробити веб-сайти публічного сектору та мобільні додатки більш доступними та гармонізувати різні стандарти в межах ЄС, зменшуючи бар'єри для розробників продуктів та послуг. Це дозволить громадянам ЄС, особливо особам з інвалідністю, отримати кращий доступ до публічних послуг, що лежить в основі принципу Цифрової програми для Європи та Європейського плану електронного уряду на 2016-2020 роки[91].

Згідно Директиви 2016/2102, країни ЄС повинні гарантувати, що вебсайти та мобільні додатки органів державного сектору є «більш доступними», особливо для людей з обмеженими можливостями, роблячи їх «зрозумілими, робочими та надійними»[91].

Органи державного сектору повинні регулярно надавати детальну, вичерпну та чітку інформацію про те, як їх вебсайти та мобільні додатки відповідають цій директиві, включаючи:

- пояснення будь-яких недоступних елементів, а також інформації про їх альтернативи;
- опис того, як користувач може повідомити про будь-яке невиконання цієї директиви, та вимагати інформації, яка виключається із сфери дії цієї директиви;
- посилання на механізм подачі скарг, якщо відповідь є неадекватною.

Країни ЄС також повинні:

- сприяти застосуванню вимог щодо доступності до інших типів веб-сайтів та мобільних додатків, що охоплюються чинним національним законодавством;
- сприяти навчальним програмам щодо доступності веб-сайтів та мобільних додатків;
- підвищити обізнаність до вимог щодо доступності;

- ділитися найкращою практикою за сприяння Європейської комісії;
- забезпечити наявність ефективної процедури примусового виконання.

Враховуючи все вищезазначене, можна зробити висновок, що основними міжнародними стандартами у галузі права доступу до інформації є:

1) принцип максимальної відкритості – вся інформація, якою володіють державні органи, відкрита, крім винятків, передбачених законодавством;

2) інформація, до якої закритий доступ, повинна бути чіткою, бути вузько описаною та підлягати контролю відповідно до «трискладового тесту», а саме:

- інформація повинна мати відношення до легітимної мети, передбаченої законом;
- оприлюднення інформації повинно загрожувати спричиненням суттєвої шкоди вказаній легітимній меті;
- шкода, яка може бути заподіяною вказаній меті, повинна бути вагомішою, ніж суспільний інтерес в отриманні інформації[12, с.23].

Отже, проаналізувавши європейський досвід правового регулювання доступу до інформації, зазначимо, що за останні роки було ухвалено міжнародноправові документи, які визнають право на доступ до інформації основоположним правом людини, а представники Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, ОБСЄ у своїх доповідях звертають увагу на те, що право на доступ до інформації є необхідною умовою для участі громадян в ухваленні державних рішень, запорукою розвитку демократії та фундаментом у боротьбі з корупцією. В умовах сучасного рівня світової глобалізації розвиток однієї країни не може відбуватися автономно від інших країн. Тому для ефективного функціонування й розвитку інформаційних відносин з метою забезпечення конституційного права громадян на

інформацію та доступу до публічної інформації необхідно враховувати норми міжнародного та європейського права.

2.2. Особливості організації електронного доступу до інформації в ЄС

Для того, щоб зрозуміти рівень здійснення права доступу до публічної інформації, а також організацію електронного доступу до інформації органів державної влади в Європейському Союзі, спробуємо з'ясувати особливості надання публічної інформації на прикладі найбільш розвинених країн Європейського Союзу в сфері електронного врядування, а саме: Данії, Естонії, Великобританії, Болгарії, Польщі, Швеції, Словенії, Латвії, Угорщини, Фінляндії, Нідерландів, Австрії, Ірландії, Німеччини. Для цього давайте проаналізуємо основне законодавство вищезазначених держав з питань права доступу до публічної інформації, а також засоби, за допомогою яких кожна з перерахованих вище країн організовує електронний доступ до інформації.

Слід зазначити, що майже у всіх країнах Європейського Союзу, крім Кіпру, Мальти та Люксембургу закони про доступ до публічної інформації були прийняті та на практиці пасивний та активний доступ до урядової інформації вже давно доступний громадськості.

Практично у всіх законах про доступ до інформації у вищезазначених країнах втілений принцип максимального розкриття: вся інформація, що зберігається державними органами, підлягає оприлюдненню; винятки повинні бути максимально обмеженими, законодавчі та державні органи повинні доводити виникнення та обґрунтованість таких винятків. Доступ лише до інформації, що підлягає під таких винятків, може бути обмежений.

Відповідно до Рекомендації Ради Європи щодо доступу до інформації, що перебуває у володіння державних органів, до таких винятків відносяться інтереси: національної безпеки, громадської безпеки, суспільної безпеки, економічний добробут країни, запобігання злочинам та розголошенням

конфіденційної інформації, захист конфіденційності та інших законних приватних інтересів, але враховуючи особливий інтерес кожної людини до інформації яка стосується її особисто, що зберігається органами влади.

Такі ж винятки передбачені у вищезазначеному Модельному законі про свободу інформації. Рекомендація Ради Європи щодо доступу до офіційних документів передбачає, що в доступі до офіційного документа може бути відмовлено, якщо розкриття інформації, що міститься в ньому, може завдати шкоди або, швидше за все, зашкодить інтересам національної безпеки, права на приватне життя тощо, якщо тільки суспільний інтерес від оприлюднення такої інформації не переважає потенційної шкоди розголошення.

Це положення знайшло своє відображення у законах багатьох європейських країн, так, наприклад, Закон Нідерландів «Про доступ до публічної інформації», який передбачає, що документи, що містять обмежену інформацію, можуть бути оприлюднені лише тоді, коли їх важливість не перевищує значення захищеного інтересу.

Закон Естонії «Про доступ до публічної інформації» визначає, що розпорядник інформації повинен розкривати інформацію, що стосується фактів, які становлять суспільний інтерес. Органи влади Великобританії надають послуги громадянам згідно процедури, запровадженої Законом «Про свободу інформації».

Під час розкриття інформації з обмеженим доступом використовується тест «заподіяної шкоди», якщо її розголошення може завдати шкоди фізичному чи психологічному стану або завдати шкоди певним інтересам, доступ до неї обмежується. Положення зазначеного закону не дають чітких визначень випадків, коли влада повинна застосовувати простий або комплексний тест «заподіяної шкоди» (Біла книга пропонує застосовувати комплексний тест майже у всіх сферах діяльності. Однак у випадку інформації пов'язаної із «забезпеченням узгодженого процесу розробки

політики та політичних консультацій в уряді» – простий тест «заподіяної шкоди»[18].

Подібні правові положення відображені в законодавстві Швеції, Данії, Австрії, Фінляндії, Ірландії. У таких випадках можна вважати, що органи влади, приймаючи рішення про розголошення інформації (яка відповідно до режиму доступу відповідно до закону є інформацією з обмеженим доступом), розголошують її, якщо «суспільний інтерес» знати цю інформацію більший ніж потенційна шкода від її розкриття.

Наприклад, на певній території з дозволу компетентних органів будується стратегічний об'єкт, який спричиняє значне забруднення навколишнього середовища, що, в свою чергу, може негативно впливати на життя та здоров'я громадян. Згідно із законом, інформація про будівництво такого об'єкта є конфіденційною (наприклад, комерційна таємниця). Однак на прохання громадськості або за власною ініціативою компетентний орган, використовуючи тест «баланс інтересів» та «заподіяної шкоди», може розкрити таку інформацію, оскільки шкода від нерозголошення такої інформації може бути набагато значною, ніж потенційна шкода розкриття.

Винятки (обмеження) у праві доступу до публічної інформації можуть бути обов'язковими або дискреційними. Дискреційний характер правила про можливість заборонити доступ до інформації означає, що орган вирішує застосувати це правило. Це забезпечує більшу свободу встановити баланс між інтересами та шкодою, яка може бути заподіяна, ніж у випадку обов'язкового характеру винятків, що застосовуються в кожному конкретному випадку.

Якщо законодавство вимагає від органів влади оцінювати можливі наслідки розкриття інформації, тест «баланс інтересів» використовується для виявлення можливої шкоди в разі розкриття такої інформації. Цей тест передбачає зважування двох протилежних значень - наслідки розкриття та наслідки її приховування. Цей тест застосовується тоді, коли влада

зосереджує свою увагу на потенційній шкоді, яка може бути заподіяна, або на упередженості, яка може завдати шкоди захищеним законом інтересам.

Якщо потенційну шкоду, яка може бути завдана певному інтересу, можна порівняти з «протилежними» інтересами, то два вищевказані тести застосовуються разом. Практично у всіх країнах ЄС є спеціалізовані установи, відповідальні за здійснення права доступу до інформації.

У деяких країнах вони є тимчасовими відомствами, спеціально створеними після прийняття законів про доступ до інформації та наділені повноваженнями контролювати виконання цих законів. В інших країнах це постійні установи, спеціально уповноважені здійснювати право доступу до інформації. У країнах, де немає конкретного закону про доступ до інформації, і таке право закріплено в конституції, ці функції покладаються на суди, парламенти та омбудсменів.

Переважаючою функцією омбудсмана у світі є контроль за діяльністю органів державної влади шляхом вивчення скарг громадян на протиправні дії органів державної влади чи посадових осіб, що призвели до порушень прав людини та громадянина та свобод.

Найдемократичніша практика у багатьох зарубіжних країнах – це створення та діяльність омбудсменів, комісарів з питань інформації, які є органами парламентського контролю. Сфера повноважень омбудсмана включає нагляд за діяльністю органів влади щодо забезпечення права на доступ до інформації.

Більшість омбудсменів мають право запропонувати парламенту скасувати, вносити зміни до чинного законодавства та приймати нові закони в цій сфері. Крім того, у багатьох країнах омбудсмани – це практично судові органи, які розглядають скарги фізичних осіб на порушення їх прав на доступ до інформації та приймають відповідні рішення, які є обов'язковими до виконання. Діяльність такого органу в Словенії з моменту його створення фактично усунула необхідність звернення громадян до суду за порушення права на доступ до інформації.

Досвід країн ЄС показує такі моделі спеціальних установ:

1) спеціальний орган з контролю забезпечення права на доступу до інформації в органах виконавчої влади (Естонія, Бельгія, Польща);

2) спеціалізований інформаційний омбудсмен або колегіальний орган, який здійснюватиме незалежний парламентський контроль за охороною та захистом права доступу до інформації (Великобританія, Угорщина, Ірландія, Німеччина, Словенія, тощо);

3) Уповноважений з прав людини або службовий підрозділ або спеціальний представник, який здійснює контроль за конституційним правом на інформацію в межах апарату Уповноваженого з прав людини (Австрія, Бельгія, Швеція, Данія, Нідерланди, Польща, Фінляндія тощо) ;

4) орган контролю, який формально створюється урядом чи парламентом, але складається з представників законодавчої, виконавчої, судової гілок влади, представників органів громадського та місцевого самоврядування (Франція,).

Ефективність сучасних спеціалізованих установ у країнах ЄС простежується за допомогою показників верховенства права та сприйняття корупції.

Індекс верховенства права базується на даних неурядової організації Міжнародного проекту юстиції (World Justice Project, (WJP)). Основними показниками визначеного індексу є: 1) захист основних прав; 2) прозорість інститутів влади; 3) дотримання законів; 4) розгляд скарг, поданих на органи державної влади; 5) наявність, неупередженість та ефективність альтернативних механізмів вирішення суперечок; 6) відсутність корупції; 7) порядок і безпека, а також кримінальне правосуддя.

У рейтингу верховенства права (The World Justice Project Rule of Law Index 2019) перше місце займає Данія, щодо інших країни ЄС, в першу десятку входять:

Таблиця 2.1. Рейтинг верховенства права у 2019 (дослідження неурядової організації Міжнародного проекту юстиції World Justice Project)[26].

№	Країна	Індекс
1	Данія	0,9
2	Норвегія	0,89
3	Фінляндія	0,87
4	Швеція	0,85
5	Нідерланди	0,84
6	Німеччина	0,84
7	Австрія	0,82
10	Естонія	0,81

Індекс сприйняття корупції є глобальним дослідженням країн світу за показником поширення корупції у державному секторі. Рейтинг країн світу складає міжнародна неурядова організація Transparency International. Показники демонструють, наскільки ефективна робота правоохоронних органів щодо виявлення і припинення фактів корупції. Так, згідно з даними за 2018 року країна з найвищим індексом сприйняття корупції в світі є Данія. Щодо країн ЄС, то в першу десятку рейтингу світу потрапили:

Таблиця 2.2. Індекс сприйняття корупції у 2018 (дослідження міжнародної неурядової організації Transparency International)[28].

№	Країна	Індекс
1	Данія	88
2	Нова Зеландія	87
3	Фінляндія	85
3	Швеція	85
3	Швейцарія	85
7	Норвегія	84
8	Нідерланди	82
9	Люксембург	81

Департамент ООН з економічних та соціальних питань зібрав дані про 193 онлайн-сервіси, цифрову інфраструктуру та добробут громадян, щоб визначити їх бал за Індексом розвитку електронного уряду, який представляє стан розвитку електронного уряду країн-членів Організації Об'єднаних Націй. Поряд з оцінкою моделей розвитку вебсайтів у країні, індекс розвитку електронного уряду включає в себе характеристики доступу, такі як інфраструктура та рівень освіти, щоб відобразити, як країна використовує інформаційні технології для сприяння доступу та включенню своїх громадян. Індекс розвитку електронного уряду – це складна міра трьох важливих аспектів електронного уряду, а саме: надання онлайн-сервісів, телекомунікаційного зв'язку та людських можливостей. Індекс вимірює спроможність урядів надавати державні послуги цифровим шляхом. Дані оцінки базуються на «цілісному погляді» на електронний уряд з урахуванням телекомунікацій та інфраструктури, здатності «людських ресурсів просувати та використовувати» технології та доступних онлайн-сервісів та контенту.

Відповідно до за 2018 рік, Данія займає лідируючу позицію в світі з надання державних послуг та інформації через інтернет. Країна з чисельністю населення всього 5,7 мільйона людей, завдяки інноваціям, які були впроваджені урядом Данії в останні роки, підняли її з дев'ятого місця(за даними 2016 року) на перше місце (у 2018 році) в дворічному опитуванні електронного уряду ООН 2018 року[50]. У звіті ООН пояснюється швидкий підйом Данії її прогресивною цифровою стратегією, яка робить юридично обов'язковим для громадян доступ до публічних послуг в Інтернеті. Індекс розвитку електронного уряду показав, що деякі країни, відомі своєю провідною цифровою технологією занепадають. Наприклад, рейтинг Великобританії за два останніх роки «впав» з першого місця на третє[49] та становить 0,899 в порівнянні з 0,915 Данії. Дослідження ООН зазначає, що падіння Великобританії у рейтингу опитування електронного уряду ООН пояснюється «відносним зниженням рейтингу її людського капіталу та індексів онлайн-сервісів», додаючи, що уряд Великобританії продовжує

надавати більш інтегровані онлайн-сервіси через Gov.uk. Також в топ-10 увійшли – Швеція(0,8882), Фінляндія(0,8815), Франція(0,8790)[27].

Предметом регулювання законів про доступ до інформації країн Європейського Союзу є доступ до публічної інформації – тієї, якою володіють органи влади, а також до інформації, якою володіють приватні особи (у цивільному праві - юридичні особи приватного права), якщо така інформація є суспільним інтересом. Таким чином, громадянам рекомендується брати участь на всіх етапах прийняття рішень державними установами – на етапах підготовки, реалізації та контролю. Основна мета всіх документів – це перш за все людина, доступ суспільства до важливої для нього інформації, постійний і цілодобовий, не обмежений додатковими засобами.

У Швеції Законом «Про свободу преси» 1963 р. врегульовано доступ до офіційних документів, під якими розуміються документ, який зберігається органом публічної влади або якщо він вважається отриманим чи підготованим органом влади. Документ включає будь-які письмові матеріали, малюнки або записи, які можна читати, слухати або інші носії, з яких можна отримувати інформацію за допомогою технічних засобів.

Щодо самого ЄС, усі документи нормативно-правового регулювання зібрані на вебсайті <http://eur-lex.europa.eu>, де зручний пошук, документи розміщено усіма офіційними 24 мовами ЄС у форматі PDF та HTML. Всі документи публікуються вчасно, також доступними є і усі необхідні дані та інформація щодо роботи європейських органів та установ – Єврокомісії, Європарламенту та Ради Європейського Союзу.

Закони досліджуваних країн по-різному визначають публічну інформацію.

Закон Болгарії «Про доступ до публічної інформації» від 22.06.2000 р. під публічною інформацією розуміє будь-яку інформацію, що стосується суспільного життя в державі, та надає можливості громадянам висловлювати власну думку про діяльність осіб, які мають зобов'язання в рамках цього

Закону. Окрім того, цей Закон розрізняє офіційну публічну інформацію та адміністративну публічну інформацію. Офіційна публічна інформація - це інформація, що міститься в актах органів державного або місцевого самоврядування та пов'язана з виконанням ними своїх повноважень. Адміністративна (службова) публічна інформація - це інформація, яка збирається, розробляється та зберігається у зв'язку з офіційною інформацією в процесі діяльності органів.

Доступ до такої інформації – вільний. Також, метою цього закону було максимальне полегшення доступу до публічної інформації запитувачів, передбачено обов'язок щодо розкриття публічної інформації державними органами про свою діяльність шляхом її регулярної публікації або з використанням інших форм оприлюднення[32]. Принцип сприяння доступу до інформації реалізується і в такий спосіб, що усі державні органи зобов'язані створити відкриті й доступні внутрішні системи забезпечення права громадян на отримання інформації.

Закон Словацької Республіки «Про доступ до публічної інформації» від 22.03.2003 р. встановлює процедуру доступу до публічної інформації — інформації, якою володіють публічні органи, а також яка ними створена у зв'язку із здійсненням ними своїх повноважень[23].

Уряд Словенії зобов'язав усі державні установи створити на своїх веб-сайтах та регулярно оновлювати каталоги публічної інформації[14].

Найбільш широке тлумачення публічної інформації в польському Законі «Про доступ до публічної інформації» від 06.09.2001 р. із змінами, внесеними у 2004 році – під публічною інформацією розуміє будь-яку інформацію, що стосується публічних справ. Кожна інформація з громадських питань є публічною інформацією в розумінні цього Закону і підлягає оприлюдненню. Також Стаття 61 Конституції Польщі гарантує право громадянам на інформацію про діяльність державних органів[35].

Здійснення права доступу до інформації в Естонії регулюється Законом «Про публічну інформацію» від 15.11.2000 року, який під публічною

інформацією розуміє інформацію записану та задокументовану в будь-якій формі та будь-якими способами та отриману або підготовлену в результаті виконання державних обов'язків[21].

Стаття 5 вищезгаданого Закону Естонії стосується розпорядників інформації: державних і муніципальних установ, публічно-правових юридичних осіб, а також приватних осіб, якщо вони займаються питаннями освіти, охорони здоров'я, соціальними та іншими публічними питаннями питаннями. Розпорядники також включають організації, членом, засновником чи організатором яких є держава, підрозділ місцевого самоврядування в частині інформації, що стосується використання коштів, виділених з державного чи муніципального бюджету.

Закон Болгарії посилається на розпорядників інформації всіх юридичних осіб, які отримали більше половини своїх доходів з державного бюджету, бюджету соціального страхування та Національного фонду медичного страхування, місцевих бюджетів суб'єктів господарювання, відповідно до Закону «Про державні закупівлі», та юридичні особи, де більше половини членів ради або наглядового органу вказані в згаданому законі.

Навіть служби охорони здоров'я можуть бути віднесені до розпорядників публічної інформації за умови, що понад 30 відсотків його доходів за минулий рік було сплачено з державних бюджетів або з бюджету Національного фонду медичного страхування. Розпорядники також призначаються юридичним або фізичним особам, якщо їх діяльність фінансується за рахунок коштів Європейського Союзу або грантів, наданих ЄС. У Польщі усі державні та місцеві органами влади, а також установи, які використовують бюджетні кошти, є розпорядниками інформації. Закон поширюється на політичні партії та профспілки.

З точки зору термінів запитів, найкоротший термін в Естонії. Згідно із Законом «Про публічну інформацію» Естонії, на запит потрібно відповісти якнайшвидше (негайно), але не пізніше ніж протягом 5 робочих днів. Якщо

для заповнення запиту потрібно тривалий час, то строк може бути продовжений до 15 робочих днів, з обов'язковим інформуванням особи, яка вимагає обґрунтування цього. Якщо запит не чітко сформульований, незрозуміло, що запитує особа, власник інформації повинен надіслати прохання на уточнення запиту протягом п'яти днів (робочих днів).

Кінцевий термін відповіді на запит рахується з дня після реєстрації запиту. Також, згідно із Законом Естонії, власник інформації може відмовити у виконанні запиту на інформацію, якщо запитувана інформація раніше була надана особі, яка запитує, і причини повторного отримання інформації не обґрунтовані [21].

У Румунії Закон також передбачає короткі строки подання відповідей: 10 днів, якщо запит потребує подальшої обробки, термін збільшується до 30 днів. Обґрунтована відмова у наданні запитуваної інформації може бути видана протягом п'яти днів з моменту отримання запиту.

У болгарському Законі «Про доступ до публічної інформації» запит розглядається якнайшвидше, максимум через 14 днів з дати реєстрації. Якщо потрібно вивчити велику кількість матеріалу в процесі підготовки, термін може бути довшим на 10 днів. Якщо запит чітко не вказано (незрозуміло, яка інформація запитується), урядова установа надсилає запит на роз'яснення / уточнення. Як тільки установа отримає чітко сформульований запит, вона опрацює його в найкоротші терміни, але не довше 14 днів.

Якщо запитувачем не надані уточнення протягом 30 днів, запит не розглядається. Установа також має право відмовити в доступі до публічної інформації, якщо заявнику було надано доступ до запитуваної публічної інформації протягом попередніх шести місяців [85].

У польському Законі «Про доступ до публічної інформації» [22] відповідь на запит здійснюється протягом 14 днів з моменту отримання запиту. Відповідь на скаргу щодо доступу до інформації подається протягом 15 днів з моменту отримання скарги. У виняткових випадках запит може бути продовжений до двох місяців, про що заявнику повідомляється [40, с. 8].

Закон Данії «Про доступ до адміністративних файлів» передбачає, що уповноважений орган повинен якомога швидше надати заявнику відповідні (запитувані) документи. У разі відмови у розгляді запиту уповноважений орган повинен повідомити протягом 10 днів з моменту отримання запиту про причини відмови запитувачу[40, с.10].

У Німеччині строки надання інформації встановлюються Законом «Про свободу інформації»[95]. Запитувана інформація повинна бути надана запитувачу якнайшвидше. Максимальний термін - 1 місяць. Заява може бути відхилена, якщо заявник вже володіє запитуваною інформацією або може отримати запитовану інформацію з публічних джерел[40, с.10]

Закон Словацької Республіки «Про вільний доступ до інформації» передбачає, що відповідь на запит надається якнайшвидше, але не пізніше ніж через вісім робочих днів після отримання запиту. Якщо зобов'язана особа не володіє запитуваною інформацією, але знає, хто може її надати, вона повинна протягом 5 днів з моменту отримання запиту передати його. Обробка запиту займає до 8 робочих днів. Зобов'язана особа повідомляє запитувача про передання запиту[40, с.9].

Закон Чехії «Про вільний доступ до інформації» передбачає відповідь протягом 15 днів після отримання запиту на доступ до інформації. Якщо запит чітко не вказано або інформація недоступна, орган, що надає, повинен уточнити предмет запиту протягом 7 днів. Якщо запитувач не уточнив запит, він не розглядається[40, с.7].

Відповідно до Закону Великобританії «Про свободу інформації», уряд Великобританії повинен відповісти протягом 20 робочих днів. Якщо за інформаційні послуги потрібно заплатити, інформація відправляється протягом 20 робочих днів після зарахування платежу. Державне відомство Великобританії не зобов'язане обробляти ідентичний або подібний запит від особи, яка раніше отримала необхідну інформацію, якщо не минув досить розумний проміжок часу з часу отримання відповіді на попередній запит [40, с.4].

Відповідно до законодавства, що регулює доступ до публічної інформації в європейських країнах, у виконавчій владі створюються спеціальні органи або призначаються відповідальні особи для забезпечення доступу запитувачів до інформації. Наприклад, в Естонії відповідальність за належне розкриття інформації покладається на голову власника інформації. У Болгарії кожен керівник відповідно до Закону готує щорічний звіт щодо заявок на доступ до публічної інформації, який включає статистику, а також дані про відмови та їх причини.

Відмова в наданні інформації в Польщі може бути обумовлена лише її конфіденційністю (захист персональних даних, право на приватне життя, державне, професійне, фінансове, статистичне). Відмова складається у формі адміністративного рішення. Оскаржити рішення можна протягом 14 днів. Закон також передбачає штраф, покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на строк до одного року для тих, хто, на відміну від покладених на них зобов'язань, не дає публічної інформації[40, с.9].

У Болгарії існує громадська організація – «Програма доступу до публічної інформації», яка здійснює контроль за дотриманням закону.

В Естонії окремий розділ Закону присвячений нагляду за його виконанням. Головну роль тут відіграє Інспекція з питань захисту даних. Закон визначає компетенцію цієї структури у сфері нагляду. Так, інспекція захисту даних може розпочати наглядові провадження на підставі скарги або за власною ініціативою.

Під час нагляду Інспекція захисту даних з'ясовує обставини:

- чи зареєстровано запит на інформацію у встановленому законодавством порядку;
- чи було виконано запит на інформацію в порядку, у строки та у встановлений законом спосіб;
- чи відмова у задоволенні запиту інформації є законною;
- чи встановлені обмеження доступу до інформації у встановленому законодавством порядку;

– чи виконує власник інформації зобов'язання щодо розголошення інформації;

– чи відповідає власник інформації за підтримку сторінки в Інтернеті.

Інспекція захисту даних повідомляє скаржника про результати нагляду. Результати нагляду публікуються на веб-сторінці, яку підтримує Інспекція захисту даних.

Особливістю чеського законодавства є правило про щорічний обов'язковий звіт, який повинен публікуватися до 1 березня поточного року кожним державним органом. Звіт містить інформацію про кількість запитів на публічну інформацію, кількість рішень про відмову у запиті, кількість поданих апеляцій[24].

У європейських країнах доступ до публічної інформації здійснюється засобом оприлюднення або через запит на інформацію (Болгарія, Румунія, Естонія, Україна, Чехія, Польща тощо). В Естонії всі державні установи та публічноправові юридичні особи зобов'язані підтримувати вебсторінки в Інтернеті для оприлюднення інформації. У Польщі доступ до публічної інформації може бути розширений через розміщення у доступному місці або через інформаційні термінали (інформати).

Запити на інформацію в Болгарії можуть бути зроблені в усній або письмовій формі. Особливість надання інформації в Болгарії полягає в тому, що в разі відмови в усному запиті він може бути продубльованим у письмовій формі. В Польщі за доступ до інформації, якщо установа понесла додаткові витрати при наданні відповіді на звернення, доведеться розплатитися.

Як свідчить зарубіжна практика, з налагодженням діяльності із забезпечення доступу до публічної інформації в органах публічної влади з часом зменшується кількість звернень про доступ до такої інформації. При цьому зацікавленість нею не знижується – просто громадяни, журналісти, окремі організації починають отримувати необхідну інформацію з джерел,

що стають дедалі доступнішими. Зокрема, про це свідчить досвід Болгарії, де кількість запитів на інформацію до органів влади постійно зменшується[32] .

Практика організації доступу до інформації в країнах ЄС склалася по-різному. Деякі країни для доступу до інформації вимагають ідентифікації громадян, деякі – не вимагають. Але засоби ідентифікації для дотримання доступу до інформації у кожній країні вже існували і використовувались для отримання державних послуг. Так, наприклад, портали державних послуг працюють спільно з іншими елементами ІТ-інфраструктури електронного уряду, такими, як інфраструктура ідентифікації та авторизації, сервери електронних форм документів.

7 грудня 2015 року в Польщі, відповідно до Постанови Ради Міністрів (шляхом перетворення діючого Міністерства адміністрації та цифрової розробки), було створено Міністерство цифрових питань. Це міністерство готує та впроваджує безліч електронних проєктів, які полегшують життя звичайного громадянина. Наразі одним із найважливіших проєктів цього міністерства є впровадження нового посвідчення особи електронний шар (підпис), яке почалося у березні 2019 року. Дане впровадження значно збільшило кількість користувачів електронними послугами, наприклад, зараз поляки мають можливість замовляти нове посвідчення водія або нове посвідчення особи онлайн. На вебсайті Міністерства цифрових питань налічується 185 електронні послуги з них 51 електронних послуг доступні громадянам онлайн[100].

Доступ до ряду послуг порталів вимагає в деяких країнах використання смарт-карт, що забезпечує унікальну ідентифікацію користувачів і, як результат цього, інтегроване отримання цілого ряду послуг. Наприклад, у Данії цей сервіс є популярними, особливо система e-Boks, призначенням якої є заміна посилки листів в паперовому вигляді в традиційних поштових конвертах на пересилку електронних документів через захищений поштовий ящик. Документи при цьому архівуються на спеціальному сайті [www. E-boks.dk](http://www.E-boks.dk).

Найновіша цифрова стратегія Данії, запроваджена в 2016 році, передбачає, що всі громадяни повинні використовувати державні послуги в Інтернеті та отримувати електронну пошту, а не фізичну пошту, від уряду. Виняток робиться тільки для людей які не розуміють дацьку мову, мають інвалідність або не володіють комп'ютером.

Зараз 91% громадян Данії отримують пошту від уряду в Інтернеті – це набагато вище, ніж спочатку передбачалося урядом Данії, а саме – 80%. Таке збільшення було досягнуто широкомасштабними програмами для проведення агітації та просвітницької діяльності, особливо для груп, які можуть мати труднощі з доступом до онлайн-сервісів, таких як організації для людей похилого віку та інвалідів. Також, для підвищення рівня комп'ютерної грамотності та з метою організації цифрових навчальних занять, уряд Данії співпрацює з громадськими організаціями. Основою цифрової стратегії Данії є використання цифрових ідентифікаторів (NemID), які дозволяють мешканцям отримувати доступ як до державних, так і до приватних послуг. За допомогою NemID датчани можуть отримати доступ до більше ніж 2000 варіантів самообслуговування на національному порталі громадян [Borger.dk](http://borger.dk), наприклад, записати дитину до дитсадочка або до школи, записатися до лікаря, подати заяву на реєстрацію шлюбу тощо[47].

Також, слід зазначити, що хоча данські цифрові ідентифікатори не нові, вони протягом багатьох років широко використовуються в Естонії, яка є яскравим прикладом європейського досвіду впровадження електронного урядування і зокрема електронної взаємодії уряду та громадян який варто розглянути докладніше.

Отже, у 2000 році в Естонії було введено електронну ідентифікаційну карту. Вона стала відповіддю на закон про цифровий підпис, прийнятий 8 березня 2000 р. Зараз естонцям не потрібно збирати різноманітні довідки, оплачувати квитанції, щоб отримати, приміром, ліцензію. Варто зробити запит, указати банківський рахунок, а робот автоматично збере все необхідне і повідомить про результат. Найцікавіше, що і ліцензію також не потрібно

мати в паперовому вигляді, достатньо, що інформація про неї з'явиться у базі даних. Державні структури не вимагають від естонців надання додаткових довідок тому, що вся інформація знаходиться в загальній системі.

Питання щодо конфіденціальності поставлене в Естонії на гідний рівень. Наприклад, переглядати дані про особу в цій країні має право лише невелика частина чиновників, які обмежені рамками своїх повноважень. Естонці мають можливість знати який саме державний службовець цікавився його даними, бо кожен запит лишає слід в системі. Повторне запитання особистих даних неможливо, якщо громадянин їх вже надавав, причому не має різниці в яке саме відомство.

Естонська ID карта, яка служить документом, що посвідчує особу і діє в рамках Європейського союзу, а також в якості паспорта, посвідчення водія, проїзного квитка, кредитки, амбулаторною карткою у поліклініці. За допомогою цієї картки, комп'ютера та спеціального пристрою можна користуватися усією інформацією, яку збрала держава в об'єднаній базі даних, що в свою чергу дає змогу громадянину працювати використовувати різноманітні форми заяв, підписувати документи тощо. Естонський урядовий портал, який був запущений у дію в березні 2003 року, забезпечує доступ до необхідної інформації та послуг. Кожен власник ідентифікаційної картки підписується на офіційну e-mail адресу Forename.Surname@eesti.ee, яка є головним каналом отримання інформації від урядових установ[9].

Вибори через Інтернет – особлива новація естонців. Щоб скористатися такою можливістю, жителю Естонії потрібна дійсна ID-карта, комп'ютер, плата для зчитування карт та завантажена з сайту виборчої комісії програма. Під час місцевих виборів у 2009 року можливістю Інтернет-голосування скористалися 9,5% громадян, а вже під час парламентських виборів 2011 року їх кількість зросла до 24% [3, с.19].

Нова форма традиційної eID картки – посвідчення особи через мобільний телефон – Mobile-ID. Трансформація звичайної eID картки із звичайної SIM картки в документ який посвідчує та ідентифікує особу.

Цифровий підпис, який робиться з мобільного телефону з Mobile-ID має рівнозначну силу як і у eIDкартки. Зручність Mobile-ID полягає в тому, що не потрібно додаткове обладнання для зчитування[9].

Отже, враховуючи досвід країн ЄС щодо особливостей електронного доступу до інформації, варто зазначити, що надання адміністративних послуг в електронній формі зазвичай відбувається через єдині онлайн сервіси цих країн, на яких зібрані усі популярні послуги, які максимально задовольняють потреби громадян ЄС в інформації.

Надання електронних послуг на рівні держави сприяє покращенню сервісу та підвищення зручності пошуку за допомогою єдиного вебпорталу. Уніфікації вимог для отримання подібних послуг, незалежно від органу державної влади, який надає ці послуги. Додатково створюючи адміністративні послуги, які належать до їхньої компетенції та здійснюються з урахуванням потреб та особливості тієї місцевості де вони розташовані.

РОЗДІЛ 3

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ ЄС В УКРАЇНІ

3.1. Оцінка ефективності забезпечення електронного доступу до публічної інформації в Україні

Необхідність регулювання та оцінювання електронного доступу до публічної інформації продиктована багаторічним застосуванням законодавства у сфері доступу до публічної інформації та оприлюднення моніторингу інформації про органи державної влади. Аудит та моніторинг, які б визначали ефективність політики уряду в галузі регулювання доступу до інформації, а також особливості такого типу регулювання на сьогодні практично відсутні – більшість нормативно-правових актів, які регулюють це питання, стосуються діяльності державних службовців, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень.

Відповідно до статті 19 Конституції України «Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах своїх повноважень та у спосіб, який передбачений Конституцією та законами України»[36]. Тобто, якщо цей спосіб недостатньо урегульований або відсутній взагалі, то ми маємо безпосереднє порушення права доступу до інформації, яке гарантується Конституцією України.

Інформація, яка згідно до законодавства України підлягає оприлюдненню на вебсайтах:

- 1) структури організації, її функції та повноваження, основні завдання, які вона виконує, напрями діяльності та фінансових ресурсів (бюджетні кошти, їх обсяг та структура а також механізми їх витрат);
- 2) нормативно-правові акти, акти індивідуальної дії (крім внутрішньо організаційних), які знаходяться у власності розпорядника та підлягають обговоренню, інформація про нормативно-правові засади діяльності;

- 3) перелік та умови послуг, які надаються, а також зразки та форми документів з обов'язковим розміщенням правил щодо їх заповнення;
- 4) порядок складання та подання запиту на інформацію, оскарження рішень розпорядників інформації, а також їх дій або бездіяльності;
- 5) оприлюдненню у формі відкритих даних підлягають – типи інформації, системи обліку, які знаходяться у розпорядженні органів державної влади;
- 6) інформація щодо процедур та механізмів за допомогою яких громадськість може впливати на реалізацію повноважень розпорядника інформації, а також представляти свої інтереси;
- 7) плани та порядок проведення відкритих засідань;
- 8) інформація щодо розташування місць, де запитувачі інформації можуть отримати форми та бланки;
- 9) загальні правила установи, а також правила її внутрішнього трудового порядку;
- 10) звіти установ та запити на інформацію;
- 11) інформація, яка стосується об'єкта владних повноважень: місцезнаходження, поштова адреса, номери телефонного зв'язку, адреса веб-сайту та електронної пошти;
- 12) інформація, яка стосується керівників державних установ та їх заступників, а також керівників структурних та регіональних підрозділів а саме: прізвище, ім'я та по-батькові, службові номери засобів зв'язку, їх електронні адреси, основні функції, розклад роботи, графіки прийому громадян, крім інформації з обмеженим доступом;
- 13) вакансії, умови та порядок проходження конкурсу на вакантні посади;
- 14) надання послуг – умови та перелік, зразки та форми документів, які необхідні для надання послуг та правила їх оформлення;
- 15) порядок подання запиту на інформацію, а також оскарження рішень, дій чи бездіяльності;

- 16) систематизований облік видів інформації, які зберігається;
- 17) висвітлення діяльності за допомогою друкованих та аудіовізуальних засобів [39, с.29].

Терміни, які визначені законодавством щодо оприлюднення інформації – невідкладно, але не пізніше п'яти робочих днів з дати затвердження документу, в якому міститься інформація, яка підлягає оприлюдненню. Оприлюднення проектів нормативно-правових актів, рішень органів місцевого самоврядування, розробленими розпорядниками – 20 робочих днів. Інформація, яка містить факти загрози життю, здоров'ю або майну осіб та заходи, які потрібно застосувати у зв'язку з цим, підлягає невідкладному оприлюдненню. Під поняттям строку «невідкладно» мається на увазі «проміжок часу, який визначений або встановлений з моменту настання підстав для здійснення дій, які є пріоритетними та здійснюється першочергово, але не пізніше наступного робочого дня[67].

Розпорядники інформації повинні оприлюднювати її на вебсайті із зазначенням дати публікації та оновлення, але на сьогодні законодавством не передбачена та не врегульована обов'язкова наявність вебсайту у всіх суб'єктів владних повноважень. Організаційні механізми передбачають визначення відповідальних осіб з питань доступу до публічної інформації розпорядником інформації, визначення завдань та забезпечення діяльності структурного підрозділу або відповідальної особи з питань доступу до публічної інформації розпорядників інформації, відповідальних за опрацювання, систематизацію, аналіз та контроль щодо задоволення запиту на інформацію, надання консультацій під час оформлення запиту, а також за оприлюднення інформації[5].

Законом України «Про доступ до публічної інформації» частково визначено порядок обробки запиту на доступ до інформації – запит повинен бути зареєстрованим в порядку установленому розпорядником та оброблений відповідальними особами з питань доступу до публічної інформації. Таким чином законодавством визначено об'єкти та суб'єкти, а також, частково,

періодичність оцінювання електронного доступу до публічної інформації, види контролю дотримання прав людини на інформацію.

Контроль дотримання прав людини на інформацію, а саме організація електронного доступу до інформації розподіляється на три види:

1. парламентський – здійснюється Уповноваженим з прав людини ВРУ, тимчасовими слідчими комісіями ВРУ, народними депутатами України;

2. державний – контроль забезпечення доступу до інформації її розпорядниками;

3. громадській – здійснюється депутатами місцевих рад, громадськими організаціями та радами або особисто громадянами шляхом проведення громадських слухань та експертизи.

Останнім часом парламентський контроль містить у собі елементи державного контролю, а саме Уповноважений з прав людини у ВРУ має право накладати адміністративні стягнення, що раніше не було притаманно парламентському контролю[64].

На сьогодні в Україні механізми оцінки ефективності електронного доступу до публічної інформації не достатньо врегульовані на законодавчому рівні.

На мою думку, громадській контроль за інформаційними ресурсами має великі перспективи. На сьогодні в Україні існують декілька інформаційних ресурсів Ініціативи громадськості щодо захисту права на інформацію, які допомагають відстежувати ефективність механізмів електронного доступу до інформації. Офіційний вебсайт Уповноваженого ВРУ з прав людини надає посилання на такі громадські вебсайти: «Доступ до Правди», який працює як уніфікована платформа для надсилання електронних запитів розпорядникам інформації відповідно до Закону «Про доступ до публічної інформації», сайт «Інститут масової інформації» – електронний ресурс, який сприяє розвитку відповідальної журналістики та підвищенню медіа грамотності населення України заради розвитку української свідомості на засадах європейських цінностей, інформаційний

портал; проект «Знати, щоб діяти», інформаційний портал. Проект «Центру Політичних Студій та Аналітики» [54].

В рамках розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та з метою забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні, Держкомтелерадіо та громадськість здійснює моніторинг інформаційного наповнення вебсайтів ОВВ.

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 року №1302 «Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів виконавчої влади» та Наказу Державного комітету телебачення і радіомовлення України від 08.06.2015 № 118, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 25.06.2015 року за №759/27204 «Порядок проведення Держкомтелерадіо моніторингу інформаційного наповнення офіційних вебсайтів органів виконавчої влади», моніторинг вебсайтів державних установ здійснюється кожні півроку[43].

Мета моніторингу – аналіз та оцінка рівня інформаційного наповнення офіційних вебсайтів ДОВВ відповідно до вимог, встановлених нормативно-правовими актами, які регулюють розміщення певних видів інформації на цих сайтах.

Методологія моніторингу Держкомтелерадіо[58]:

1. Інформація, яка розміщується органами виконавчої влади на їх вебсайтах повинна відповідати чинним нормативно-правовим актам України.

2. Класифікація усієї інформації вебсайтів, обов'язковість розміщення якої встановлюється нормативно-правовими актами України, за параметрами відображення окремого виду.

3. Для визначення рівня відповідальності інформаційного наповнення сайтів, згідно вимог нормативно-правових актів, використовують такі коефіцієнти:

Таблиця 1.1. рівня відповідальності інформаційного наповнення сайтів

Назва коефіцієнту	Визначення та значення коефіцієнта
коефіцієнт розміщення (Кр)	Обов'язковість розміщення інформації 0 – в межах своєї компетенції не повинен розміщувати даний вид інформації на вебсайті; 1 – зобов'язаний розміщувати певний вид інформації на вебсайті;
коефіцієнт наявності (Кн)	наявність інформації на вебсайті 0 – інформації немає; 1 – інформація є.

Для визначення якості інформаційного наповнення вебсайтів, зокрема, забезпечення повноти та актуальності інформації, а також зручності доступу до розміщеної інформації для кожного параметра вводяться такі коефіцієнти:

Таблиця 1.2. коефіцієнтів якості інформаційного наповнення вебсайтів

Назва коефіцієнту	Визначення та значення коефіцієнта
коефіцієнт повноти (Кп)	Вичерпна та достатня для розуміння інформація 1 – перелік даних весь, представлений повний обсяг інформації: 0,7 – не повний обсяг інформації; 0,3 – інформація часткова, уривчаста. Для параметрів які немає можливості об'єктивно оцінити або перевірити встановлюється «1».
коефіцієнт актуальності (Ка)	Рівень своєчасності розміщення та частоти оновлення інформації: 1 – високий – офіційна хроніка, новини, інша інформація оновлюється відповідно до чинного законодавства – щодня та невідкладно але не пізніше 5 робочих днів з дати затвердження документа, інформація щодо зустрічей та візитів розміщуються не пізніше ніж за 2 дні до події, в екстрених випадках – не пізніше ніж за 1 годину до події; дані

	<p>про діяльність, плани робіт, звіти про виконання робочих планів, бюджетні дані, публічні закупівлі, оприлюднені протягом звітного періоду, нормативноправові акти оновлюються останніми змінами, проекти нормативноправових актів публікуються не пізніше ніж за 20 робочих днів до дати їх розгляду прийняття);</p> <p>0,7 – середній – нерегулярні оновлення офіційної хроніки та новин, повідомлення про засідання в день оголошення; застарілі дані про результати діяльності, плани роботи, звіти про результати діяльності, бюджетні дані, державні закупівлі;</p> <p>0,3 – низький – інформація про діяльність органів влади оновлюється через 5 робочих днів після затвердження документа; повідомлення про зустрічі та відвідування оприлюднюються пізніше дня їх проведення; показники діяльності, плани роботи, звіти про виконання робочих планів, бюджетні дані, державні закупівлі, опубліковані пізніше попереднього звітного періоду, немає дати розміщення інформації на вебсайті.</p>
<p>коефіцієнт навігаційної доступності (Кд)</p>	<p>Легкість та зручність пошуку інформації, залежить від прозорості інформаційної структури сайту.</p> <p>1 – високий рівень. Інформацію знайти легко. Починаючи з головної сторінки вебсайту для пошуку достатньо три послідовних переходів за гіперпосиланнями;</p> <p>0,7 – середній рівень. Інформація не об'єднана та не структурована. при якому інформація не структурована. Починаючи з головної сторінки вебсайту для пошуку потрібно від чотирьох до шести послідовних переходів за гіперпосиланнями;</p> <p>0,3 – низький рівень. Пошук інформації складний. Інформацію розміщено не логічно. Починаючи з головної сторінки вебсайту для пошуку потрібно більше шести послідовних переходів за гіперпосиланнями;</p>
<p>коефіцієнт якості</p>	<p>Якість розміщеної інформації.</p>

(Кя)	$Kя = (Kп + Ка + Кд) / 3$
коефіцієнт пошукової системи (Кпс)	визначення рівня доступності інформації вебсайтів та наявності у них функції пошуку: 1,0 – пошукова система наявна; 0,9 – пошукова система відсутня або пошукова функція працює не належним чином.
коефіцієнт інформаційної доступності (Кід),	оцінка рівня забезпечення доступності для сприйняття особами з вадами слуху та зору 1,0 – інформація на вебсайті є доступною для користувачів з вадами слуху та зору; 0,75 – вебсайт частково адаптований до потреб користувачів з вадами слуху та зору; 0,5 – доступ до інформації на вебсайті для користувачів з вадами слуху та зору значно ускладнений.

7. Виявлені недоліки, за результатами моніторингу, розміщуються у графі «зауваження» та впливають на значення коефіцієнтів.

8. Показник якості наповнення вебсайтів визначається після визначення коефіцієнтів пунктів 4-7.

Таблиця 1.3 визначення показників якості наповнення вебсайтів

Показник якості	Характеристика показника якості
наявність інформації на вебсайті (Пн)	Наявності інформації відповідно до вимог нормативно-правових актів $Пн = (\sum Kн / \sum Kр) \times 100 \%$;
Якість інформаційного наповнення вебсайту (Пя)	Повнота, актуальність та доступність розміщеної інформації $Пя = (\sum Kя / \sum Kн) \times Kпс \times Kід \times 100 \%$;
інформаційна прозорість (Пі)	Рівень інформаційної прозорості $Пі = (Пн + Пя) / 2$;

Динаміка інформаційної прозорості (Пд)	різниця між значеннями показників інформаційної прозорості звітного та попереднього моніторингів
--	--

За результатами перевірок вебсайтів готується аналітична довідка, яку подають на розгляд КМУ, а потім публікують на офіційному вебсайті Держкомтелерадіо. Довідка містить в собі результати з даними про відповідність інформаційного вмісту вебсайтів вимогам нормативно-правових актів; забезпечення повноти, актуальності та доступності інформації на вебсайтах; рекомендації щодо удосконалення інформаційної структури вебсайтів.

З Аналітичної довідки про результати моніторингу вмісту офіційних вебсайтів ОВВ за перше півріччя 2019 року[1], яка була опублікована на офіційному вебсайті Держкомтелерадіо в липні 2019 року, ми бачимо, що Держкомтелерадіо було проаналізовано офіційні вебсайти 19 міністерств та 46 ЦОВВ та з'ясовано, що станом на липень 2019 року не мають офіційних вебсайтів– Державна податкова служба України, Державна митна служба України, Державна соціальна служба України, Державне агентство інфраструктурних проектів України.

Результати моніторингу інформаційної прозорості офіційних вебсайтів міністерств та інших ЦОВВ були розміщені у Таблиці (див. Додаток А). Найменування, адреса офіційного вебсайту, значення показників доступності інформації, якість інформаційного вмісту, прозорість інформації та динаміку прозорості інформації– усі ці показники наведені у таблиці результатів моніторингу для кожного ОВВ.

Результати моніторингу інформаційної прозорості вебсайтів показали:

- показник інформаційної прозорості в середньому становить 87,26%
- 37 вебсайтів мають середній показник, 28– менший за середній;
- вебсайти Адміністрації Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної служби

України з питань праці, Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Міністерства інфраструктури України, Міністерства інформаційної політики України, мають показник інформаційної прозорості – 100%;

- вебсайт Українського інституту національної пам'яті має найменший показник – 61,37%.

Результати аналізу динаміки інформаційної прозорості показали:

- середній показник динаміки інформаційної прозорості – 3,49 %;
- інформаційна прозорість 29 вебсайтів має позитивну динаміку та дорівнює ($P_d > 0$);

- інформаційна прозорість 36 вебсайтів не зазнала змін та дорівнює ($P_d = 0$)[1];

Також, Держкомтелерадіо було проаналізовано 25 офіційних вебсайтів МОВВ. Результати моніторингу відображені в таблиці рейтингу інформаційної прозорості вебсайтів МОВВ (Додаток Б), та показали:

- показник інформаційної прозорості в середньому становить 96,62%;
- більше за середній показник прозорості мають 22 вебсайти (максимальний показник (100%) мають сайти Волинської, Дніпропетровської, Запорізької, Житомирської, Івано-Франківської, Рівенської, Харківської, Херсонської та Чернігівської обласних держадміністрацій;

- з показником менше за середній мають 3 вебсайти (найнижче значення (74,62%) отримав вебсайт Тернопільської обласної держадміністрації).

Аналіз вебсайтів МОВВ на інформаційну прозорість показав наступні показники:

- показник динаміки інформаційної прозорості в середньому становить 2,18%;

- позитивну динаміку ($P_d > 0$) мають – 14 вебсайтів;

- без змін рівень інформаційної прозорості ($P_d = 0$) – 11 вебсайтів[1].

У ході перевірки були виявлені недоліки інформаційного наповнення сайтів, а саме:

Також, аналітична довідка Держкомтелерадіо містить типові зауваження та рекомендації щодо інформаційного наповнення низки вебсайтів, пов'язані з відсутністю або оприлюдненням не в повному обсязі інформації, обов'язковість розміщення якої регламентується нормативно-правовими актами України. Отже, на деяких вебпорталах відсутні: дати розміщення певної інформації; функції структурних підрозділів; звітні документи в електронній формі; інформація про систему обліку інформації, яку зберігає розпорядник; адреса електронної пошти керівників ОВВ, їх заступників, керівників структурних підрозділів, а також інформація щодо їх службових номерів; Державного Герба України на початку головних сторінок. Звертається увага і на недоліки пошукової системи, а також не логічне розташування інформації, не пристосованість вебсайтів до людей з порушеннями слуху та зору. На 21.06.2019, згідно аналізу 60 % – ЦОВВ, 88 % – МОВВ вимоги покращення інформаційної доступності для користувачів з порушеннями слуху та зору. Центральних – 4,6%, місцевих – 0% – частково адаптували вебсайти до вищезгаданої категорії громадян[1].

Підсумовуючи данні, які були викладені на вебсайті Держкомтелерадіо, можна зробити висновок, що за результатами моніторингу обласні державні адміністрації враховують недоліки та виправляють їх більше ніж ЦОВВ. Наприклад, вебсайти ОДА на сьогодні адаптовані до людей з вадами слуху та зору на 88 %, а сайти ЦОВВ лише на 60%. Також, центральним та обласним ОВВ, у яких були виявлені недоліки, щодо їх інформаційного заповнення, а також зауважень щодо адаптації до людей з вадами слуху та зору було запропоновано вжити заходів щодо усунення недоліків, які були виявлені в ході перевірки.

Вебсайти ЦОВВ, які Держкомтелерадіо визначило найкращими у 2019 році це – офіційні вебсайти Адміністрації Державної прикордонної служби України, Державної служби з лікарських засобів та контролю за

наркотиками, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної служби України з питань праці, Міністерства аграрної політики, Міністерства інфраструктури України, Міністерства інформаційної політики, а також, офіційні вебсайти МОВВ – Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Запорізької, Закарпатської, Івано-Франківської, Полтавської, Рівненської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Чернігівської обласних держадміністрацій.

У своїх зауваженнях щодо оформлення вебсайтів, Держкомтелерадіо не надає жодних рекомендації, які б поліпшили та вдосконалили електронний доступ до інформації органами державної влади. Щодо державного контролю за розпорядниками, які забезпечують доступ до інформації, то він по суті відсутній тому, що закон, який б його регулював ще не розроблений.

Також відсутні державні документи, програми та проекти із спрямованістю відстежування та догляду за процесом пошуку інформації, якою володіють суб'єкти владних повноважень. Не досліджується та не корегується державними органами нагляду, також, доступність інформації вебсайтів, а саме пасивний доступ – державна політика з цього питання відсутня.

3.3. Модернізація системи доступу до інформації з урахуванням досвіду ЄС

У попередніх розділах автором було проаналізована і систематизована інформація щодо особливостей організації електронного доступу в Україні, а також вибірково в деяких країнах ЄС. Проаналізовано нормативно-правові документи законодавчої бази України та країн ЄС. Отже, автором з'ясовано, що нормативно-правовий механізм регулювання електронного доступу до публічної інформації в Україні потребує комплексного вдосконалення, а саме:

1. порядок надання послуг та сервісу, які надаються українськими розпорядниками інформації повинні удосконалюватися;
2. систематизація законодавчої бази України та імплементація міжнародноправових норм;
3. узгодження категорій та понять законодавчої бази України з законодавчою базою ЄС;
4. вдосконалення державних процедур та методів ідентифікації запитувачів інформації та її розпорядників;
5. поліпшення системи контролю за розпорядниками інформації з метою усунення та запобігання зловживань;
6. запровадження обов'язковості створення вебсайтів усіх суб'єктів владних повноважень, а також посилення нагляду за якістю наданої інформації;
7. впровадження та застосування новітніх ІТ-розробок, враховуючи досвід країн ЄС;
8. діджиталізація.

Вище перелічені шляхи вдосконалення законодавчої та сервісної бази електронного доступу громадян до інформації не є винятковими, але автор вважає їх базовими для поліпшення надання послуг та узгодження законодавчої бази України з законодавчою базою країн ЄС.

Враховуючи усі вище перелічені зміни, запропоновані автором, розглянемо більш детально що саме необхідно змінити в Україні, та які нові проекти вже впроваджуються у життя.

В Україні доступ до публічної інформації достатньо представлений та врегульований законодавчими актами, але європейське спрямування нашої країни в останні роки вимагає більшого врегулювання законодавчої бази та узгодження її з європейськими законодавчими актами в сфері електронного надання доступу до інформації. Вважаю, що суттєве спрощення процедури та законодавча захищеність доступу до інформації, а також вдосконалення всієї системи з запровадженням новітніх ІТ технологій значно збільшать довіру

громадян до уряду. Але все це не можливо без ІТ інфраструктури на національному рівні, а саме загальної системи яка б об'єднала усі системи баз даних.

Систему електронного документообігу та електронного листування також потрібно налагоджувати за допомогою ІТ технологій, переймаючи опит країн ЄС, наприклад Данії, де система e-Voks, призначенням якої є заміна посилки листів в паперовому вигляді в традиційних поштових конвертах на пересилку електронних документів через захищений поштовий ящик є дуже популярною.

Стосовно електронного урядування, то воно стає невід'ємною частиною публічного управління та потребує більш детального розгляду. Отже, суть електронного урядування полягає в інноваційній реалізації державного управління з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Основна мета впровадження електронного урядування – надання різних адміністративних послуг громадянам відповідними органами в режимі онлайн. Це означає, що громадяни можуть отримати адміністративні послуги або необхідну інформацію від ОДВ чи ОМС в будь-який час та незалежно від їх місцезнаходження через інформаційно-комунікаційні технології. Електронне урядування – це свого роду адаптація державного управління до потреб інформаційного суспільства. Згадуючи опит Естонії, система електронного урядування якої на сьогодні вважається майже стандартом, в якій діджиталізація (оцифрування) значно спростила комунікацію громадян з органами влади. Діджиталізація, а саме поступовий перехід від паперових носіїв до електронних здатна значно спростити усі процедури отримання інформації у електронному вигляді. На сьогодні естонці не виходячи із дому за допомогою ІД картки та спеціального пристрою, який зчитує з неї інформацію можуть замовити, а також отримати послуги, наприклад, зареєструвати народження дитини або відкрити приватний бізнес. Також, з цього приводу, можна згадати опит Польщі, де на вебсайті Міністерства цифрових питань

налічується 185 електронні послуги – 51 з яких доступні громадянам онлайн[100], якими на сьогодні поляки можуть скористатися за допомогою цифрового підпису. Доречи, в Україні в 2018 році набув чинності ЗУ «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 р. №2155-VIII (дали Закон 2155), який інтегрував в собі усі здобутки попереднього закону та метою якого було реформувати нормативно правову базу в сфері електронного підпису шляхом імплементації законодавства ЄС. Таким чином, на законодавчому рівні було врегульовано взаємозв'язок у сфері електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації.

На думку автора, головним завданням уряду на сьогодні потрібно не тільки удосконалювати електронну базу, а й узгоджувати надання послуг онлайн на законодавчому рівні. Для того, щоб уникнути ситуації, яка зараз існує в Пенсійному фонді України (далі ПФУ) при поданні заяви на призначення пенсії. На офіційному вебпорталі ПФУ серед послуг, що надаються, є послуга «заява на призначення пенсії» з докладним описом, як її подати. Користувачу, який зареєструвався на Порталі ПФУ за допомогою електронного цифрового підпису (далі ЕЦП), надається можливість сформувати та подати заяву на призначення пенсії в один дотик[53]. Але, навіть якщо майбутній пенсіонер скористається цією послугою, то йому все рівно потрібно буде з'явитися до Пенсійного фонду для процедури «ідентифікації», тому що згідно із п. 1.1. Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»(далі Порядок) – заява про призначення пенсій подається особисто[57]. Навіть ті обставини, що майбутній пенсіонер при поданні заяви скористався ЕЦП, не вважаються до уваги, бо є закон, який встановлює певні обмеження. На цьому прикладі бачимо, що навіть в добре налаштованому сервісі немає сенсу якщо він не підкріплений нормативним актом. Тобто в цій конкретній ситуації необхідно внести зміни до Порядку, для того, щоб узгодити його із Законом 2155. Враховуючи вищенаведене можна зробити висновки, що українське

законодавство повинно визнавати цифрові документи та ЕЦП на рівні з паперовими документами, підписами і печатками.

Крім того слід перейняти досвід Данії, країни яка займає перші місця в рейтингах 2018-2019 роках – індексу сприйняття корупції, верховенства права та індексу розвитку електронного уряду, яка ще в 2016 році прийняла закон, згідно якого всі громадяни повинні спілкуватися з державними органами за допомогою електронної пошти, а також користуватися державними послугами онлайн. Особливістю, якою відрізняється Данія від інших країн ЄС – впровадження системи навчання щодо використання послуг онлайн. Для цього були розроблені курси для різного рівня користувачів. Особливу увагу було приділено користувачам похилого віку. Деякі напрацювання з цього приводу є і в Україні, наприклад, з Аналітичної довідки про підсумки роботи у I півріччі 2019 року ПФУ, в розділі «Звернення громадян» зазначено, що популярність звернень громадян за допомогою електронної пошти (в тому числі за допомогою Вебпорталу) Фонду зростає, а саме: у звітному періоді кількість таких звернень збільшилася на 26,2 %. Також, фахівцями ПФУ за січень-червень 2019 року забезпечено оперативний розгляд звернень, що надійшли з державної установи «Урядовий контактний центр», – 45 181 звернення громадян, з яких найбільше надійшло до територіальних органів Донецької – 6 792, Дніпропетровської – 4 777, Харківської – 3 775 областей та м. Києва – 3 625. Відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» у I півріччі 2019 року опрацьовано 3413 інформаційних запити, з яких 1009 надійшли на електронні адреси управлінь Фонду[2, с. 47]. Також ПФУ влаштовує заняття в рамках навчального проекту «Школа майбутнього пенсіонера», на яких фахівці Фонду ведуть роз'яснювальну роботу щодо користування Вебпорталом ПФУ.

Для українського суспільства е-урядування – це не лише процедура спрощення спілкування з владою та можливість оптимізувати свій власний час, а й можливість зменшити корупцію на місцях. Проект GOV4UKRAINE

за фінансовою підтримкою програми «U-LEAD з Європою» дозволить покращити надання публічних послуг в українських ОМС шляхом розробки та впровадження електронних систем взаємодії. Цей проект реалізується за підтримки ЄС, а саме ведучих країн в сфері надання електронних послуг – Данії, Естонії, Швеції, Німеччини, Польщі. В 2020 році, рамках проекту, українцям буде доступні більше 70 онлайн послуги у понад 600 ЦНАП.

Отже, враховуючи все вищенаведене, можна зробити висновки, що сучасний стан доступу до електронної інформації за останні роки зрушив з місця. Підвищення уваги держави, а саме поступове узгодження нормативно-правових актів України з документами ЄС в сфері надання електронних послуг, а також впровадження інноваційних європейських проектів, які за допомогою новітніх технологій покращать взаємозв'язок українського народу з владою, мають позитивний вплив на формування інформаційного суспільства в Україні. Враховуючи вищенаведену статистичну інформацію бачимо динаміку росту запитів, які були зроблено через Інтернет. Тобто українці поступово освоюють електронну форму запитів, динаміка росту яких свідчить про довіру громадян до такої форми спілкування з органами державної влади.

ВИСНОВКИ

В ході написання магістерської роботи були виконані всі поставлені автором завдання та розроблен комплекс рекомендацій. Отримані результати дослідження дозволяють сформулювати наступні висновки:

1. Визначено, що останнім часом роль інформації в житті суспільства зростає та відбувається зміна громадської свідомості яка відображається у правовому регулюванні та нормотворчій діяльності. Перш за все зміни стосуються права доступу до інформації.

До правових основ доступу до інформації в Україні можна віднести такі законодавчі акти: Конституція України, ЗУ Про Інформацію, ЗУ Про доступ до публічної інформації, ЗУ Про звернення громадян та інші нормативно-правові акти, якими регулюються основи щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання та поширення інформації у всіх сферах державного та суспільного життя.

Встановлено, що ЗУ Про доступ до публічної інформації містить в собі досить прогресивні положення, що зобов'язують органи виконавчої влади оприлюднювати інформацію про свою діяльність. Законом, також, визначен порядок здійснення та забезпечення права кожного до інформації, яка знаходиться у володінні у суб'єктів владних повноважень (розпорядників). З набранням чинності цього закону закріплюється поняття – «публічна інформація». Закон дає визначення такого роду інформації як створеної самими органами влади або отриманої в межах своїх повноважень ззовні. Також, законом встановлюється важливе правило, згідно з яким інформація, що зберігається державними органами стає відкритою для всіх громадян але з обмеженням щодо конфіденційної, таємної та службової інформації. Законодавчим актом визначені і критерії, яким повинна відповідати інформація з обмеженим доступом до неї: національна безпека; шкода інтересам; шкода розкриття перевищує суспільний інтерес до її отримання.

Визначені пріоритетні напрямки сьогодення – впровадження електронних документів та кваліфікованого електронного підпису в усіх органах виконавчої влади, створення умов для інтеграції інформаційних ресурсів державних органів на всіх рівнях; забезпечення відкритості інформації та збільшення різноманітності та кількості послуг, що надаються державним та господарським суб'єктам державними органами з використанням електронних засобів та мережі Інтернет; створення нової та вдосконалення діючої нормативної бази у сфері інформатизації; узгодження із стандартами ЄС щодо ІТ-продуктів та ІТ-послуг.

2. Проаналізовано теоретичні та методологічні засади, які регулюють електронний доступ до інформації, та з'ясовано, що здійснення права на доступ до публічної інформації багато в чому залежить від способів, якими вона отримується. Для вичерпної та всебічної поінформованості важливо поєднувати можливість отримання інформації як на запит, так і шляхом ознайомлення із необхідною інформацією у загальнодоступних джерелах, наприклад, на вебсайті органу державної влади.

Забезпечення права доступу до публічної інформації є обов'язком органів влади та інших розпорядників публічної інформації, а здійснення права на доступ до публічної інформації є правом людини. Тому слід розрізняти форми доступу до публічної інформації, що надаються розпорядниками публічної інформації, та способи реалізації громадянами права на доступ до публічної інформації.

Громадяни України наділені правом вибирати спосіб доступу до публічної інформації. Однак належна реалізація цього права залежить від органів державної влади, які мають у розпорядженні публічну інформацію. Влада повинна забезпечити діалог з громадськістю на всіх етапах прийняття рішень та постійний доступ до повної, об'єктивної, точної, зрозумілої інформації про діяльність органів державної влади з метою забезпечення належного інформування громадян про свою діяльність, що є показником від

якого повною мірою залежить авторитет самої влади та рівень довіри до нього громадян.

3. Досліджено, що з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій з метою розширення можливостей участі громадян у процесі державотворення та державного управління все більше застосовуються інструменти електронної демократії.

Суть електронного урядування полягає в інноваційному впровадженні державного управління з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Слід зазначити, що формула електронного урядування – це поєднання електронного уряду та електронної демократії.

Основною метою впровадження електронного урядування, на думку автора, є надання різних адміністративних послуг громадянам відповідними органами влади в онлайн режимі. Це означає, що громадяни можуть отримати адміністративні послуги або необхідну інформацію від органів державної влади в будь-який час та незалежно від їх місцезнаходження через ІКТ.

Основні стратегічні цілі електронного урядування:

- забезпечення прав громадян на доступ до всілякої відкритої державної інформації, яка має індивідуальне та суспільне значення;
- залучення громадян до державних справ;
- вдосконалення технології державного управління;
- подолання інформаційної нерівності;
- організація надання юридичним та фізичним особам послуг в інтегрованому вигляді дистанційно – через Інтернет та інші засоби;
- перебудова відносин з громадянами.

4. Узагальнено досвід країн ЄС на основі аналізу їх законодавчої бази, та з'ясовано, що у державах ЄС, діяльність, що пов'язана з роботою з публічною інформацією, в цілому ґрунтується на принципі максимальної відкритості, який полягає у тому, що державні органи зобов'язані розкривати інформацію, а кожний член суспільства має відповідне право отримувати її.

При цьому обов'язок державних органів щодо оприлюднення інформації, має особливе суспільне значення, здебільшого реалізується не лише як реакція на вимогу надати інформацію у відповідь на запити, але й шляхом оприлюднення та широкого розповсюдження документів, які становлять особливий суспільний інтерес, залежно від наявних ресурсів і можливостей.

Документи міжнародної організації «Артикль 19. Всесвітня кампанія за свободу слова» – «Право громадськості знати: принципи законодавства про свободу інформації» та «Модельний закон про свободу інформації» – ґрунтуються на порівнянні світових практик регулювання вільного доступу до інформації, узагальнюють зміст міжнародних стандартів та використовуються для аналізу інформаційного законодавства в країнах світу. Принципи Артикля 19 зрозуміло та чітко визначають шляхи, завдяки яким уряди можуть досягти максимальної відкритості відповідно до загальноновизнаних міжнародних стандартів та практики.

5. Визначено нормативно-правові засади, які регулюють доступ до інформації в ЄС та з'ясовано особливості надання публічної інформації на прикладі Данії, Естонії, Великобританії, Болгарії, Польщі, Швеції, Словенії, Латвії, Угорщини, Фінляндії, Нідерландів, Австрії, Ірландії, Німеччини. Для цього було проаналізовано основне законодавство вищезазначених держав з питань права доступу до публічної інформації, а також засоби, за допомогою яких країни організують електронний доступ до інформації. Практично у всіх законах про доступ до інформації у вищезазначених країнах втілений принцип максимального розкриття: вся інформація, що зберігається державними органами, підлягає оприлюдненню; винятки звичайно є, але вони максимально обмежені законодавчими актами та державні органи повинні доводити виникнення та обґрунтованість таких винятків.

6. На основі аналітичних даних, які були досліджені в ході роботи, розроблено комплекс рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правової бази, а також впровадження та застосування новітніх ІТ- розробок в Україні враховуючи досвід країн ЄС. В ході роботи, автором з'ясовано, що

нормативно-правовий механізм регулювання електронного доступу до публічної інформації в Україні потребує комплексного вдосконалення, а саме: покращення сервісу надання послуг; систематизація законодавчої бази України та імплементація міжнародно-правових норм; узгодження категорій та понять законодавчої бази України з законодавчою базою ЄС; вдосконалення державних процедур та методів ідентифікації запитувачів інформації та її розпорядників; поліпшення системи контролю за розпорядниками інформації з метою усунення та запобігання зловживань; запровадження обов'язковості створення вебсайтів усіх суб'єктів владних повноважень, а також посилення нагляду за якістю наданої інформації; впровадження та застосування новітніх ІТ-розробок, враховуючи досвід країн ЄС; діджиталізація.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітична довідка за результатами проведеного Держкомтелерадіо моніторингу інформаційного наповнення офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади у першому півріччі 2019 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=157241&cat_id=112507
2. Аналітична довідка про підсумки роботи Пенсійного фонду України у I півріччі 2019 року / – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/1860752-analitychna-dovidka-pro-pidsumky-roboty-pensijnogo-fondu-ukrayiny-u-i-pivrichchi-2019-roku/>
3. Відкритість та прозорість органів державної влади в контексті законодавства про доступ до публічної інформації / Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації. – Івано-Франківськ: 2012. – с. – 115
4. Впровадження електронного голосування. Основні аспекти / Міжнародний інститут демократії і сприяння виборам [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/introducing-electronic-voting-essential-considerations-UK.pdf> естонії
5. Гарантія конституційних прав і свобод людини в Україні : шляхи вдосконалення / Ю. Полянський //– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom8/22.pdf>
6. Державна політика у сфері надання доступу до публічної інформації: навч.-метод. матеріали / Н. Грицяк ; уклад. В. Святненко. – К.: НАДУ, 2013. – 32 с.
7. Деякі питання реформування державного управління України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р/ Стратегію реформування державного управління України на 2016—2020 роки/ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249175778>

8. Директива Європейського Парламенту і Ради 2003/98/ЄС від 17 листопада 2003 року про вторинне використання інформації публічного сектора/ [Електронний ресурс] Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-03

9. Досвід впровадження електронного урядування на прикладі Естонії/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/06/Prihodko.-Estoniya.pdf>

10. Доступ до публічної інформації в Європі / – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Access_to_public_information_in_Europe#International_standards_and_laws

11. Доступ до публічної інформації в умовах інформаційного суспільства: поняття, механізми/ І. Харечко// – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/2062/1/Harechko.pdf>

12. Доступ до публічної інформації: посібник із застосування «трискладового тесту» / Р. Головенко, Д. Котляр, Д. Слизьконіс; за заг. ред. Д. Котляра. – К.: ЦПСА, 2014. - 152 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://access-info.org.ua/wp-content/uploads/2015/12/217.pdf>

13. Електронне урядування в органах виконавчої влади: адміністративно-правові засади: монографія / В. В. Марченко. - Харків : Панов, 2016. - 443 с. - Бібліогр.: с. 403-443.

14. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. – К., 2017. Частина 11: Доступ до публічної інформації / Ю. Пігарєв, В. Дрешпак, І. Куспляк. – К.: ФОП Москаленко О., 2017. – 60 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://onat.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/Part_002_Feb_2018.pdf

15. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А. Семенченка, В. Дрешпака. – К., 2017. Частина 1: Вступ до курсу. Концептуальні засади електронного урядування та електронної

демократії / В.Малиновський, Н. Грицяк, А.Семенченко – К.: ФОП Москаленко О. М., 2017. – 70 с.

16. Електронне урядування як інструмент формування прозорості та відкритої політичної влади : автореф. дис. канд. політ. наук : 23.00.02 / І. Куспляк; ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Ушинського», 2012. - 17 с.

17. Електронне урядування: поняття, сутність, принципи та напрями розвитку / Ю. Соломко /Ефективність державного управління. 2018. ВИП. 2 (55). Ч.1 [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_55/fail/16.pdf

18. Європейське врядування: Біла книга/ [Електронний ресурс] Режим доступу: http://pravo.org.ua/files/konstatyts/WHITE_BOOK_UKR_REV.pdf

19. Європейський омбудсман/ [Електронний ресурс] Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BE%D0%BC%D0%B1%D1%83%D0%B4%D1%81%D0%BC%D0%B0%D0%BD

20. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_015

21. Закон Естонії Про публічну інформацію (естонською) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/514112013001/consolide>

22. Закон Польської республіки Про доступ до публічної інформації, від 6 вересня 2001 р. №112 Змінений 2016 р. (Польська мова) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.legislationline.org/documents/id/6757>

23. Закон Словацької республіки «Про вільний доступ до інформації», від 2000 р. № 211, Змінений 2016 р. (Словацька) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2000-211>.

24. Закон Чеської Республіки 11 травня 1999 року № 106, змінений в 2016 р.(Чеська)Про вільний доступ до інформації [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-106>

25. Зарубіжний досвід упровадження електронного урядування /авт. кол.: Т. Камінська, А. Камінський, М. Пасічник та ін. ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. С. А.Чукот. - К., 2008. -200 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Zarubizhnij-dosvid-upro vadzheniya-elektronnoho-uryaduvannya.pdf](http://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Zarubizhnij-dosvid-upro-vadzheniya-elektronnoho-uryaduvannya.pdf)
26. Індекс верховенства права у 2019 році за версією World Justice Project. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://worldjusticeproject.org/our-work/research-and-data/wjp-rule-law-index-2019>
27. Індекс відкритого уряду 2016 за версією World Justice Project [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://index.okfn.org/place/>
28. Індекс сприйняття корупції у 2018 році (дослідження міжнародної неурядової організації Transparency International).– [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.transparency.org/cpi2018>
29. Іноземний досвід правового регулювання захисту персональних даних / Волоसेцький В.– Міжнародний науковий журнал/ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/14815322304340.pdf>.
30. Інститут омбудсмена в децентралізованих країнах ЄС: досвід для України /Аспекти публічного управління/ № 1-2 (27-28) січень-лютий 2016.–42-50с.
31. Інформаційне право України : підручник / А. Марущак. – К.: Дакор, 2011. – 456 с.
32. Компаративный анализ болгарского и украинского законодательства в сфере обеспечения доступа к общественной информации / Г. Жулева, А. Бухтатый // Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з держ. упр. – Х.: ДокНаукДержУпр, 2012. – Вип. 2 (10). – С. 44 – 54
33. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля: Конвенцію ратифіковано Законом від 06.07.99 р. № 832-XIV

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015/conv/print

34. Конституційно-правове визначення поняття права на доступ до публічної інформації / Є. Тептюк // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. - 2014. - Вип. 7. - С. 85-87. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2014_7_22

35. Конституція Республіки Польща/ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.poland.gov.pl/tourism/about-poland/constitution-republic-poland/>

36. Конституція України/ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print1445421551125132>.

37. Лісабонський договір (договір про реформування Європейського Союзу)/Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://radaprogram.org/sites/default/files/infocenter/piblications/lisbon_treaty.pdf

38. Методичні рекомендації щодо практичного впровадження Закону України «Про доступ до публічної інформації» / [М. Лациба, О. Хмара, В. Андрусів / – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://cedem.org.ua/wp-content/uploads/2012/02/access_info_2012.pdf

39. Методологія оцінки рівня забезпечення доступу до публічної інформації суб'єктами владних повноважень.: ЦПСА«Ейдос», 2016. — 76с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/socinnov/methodology_access-to-public-info-ua.pdf

40. Міжнародний досвід законодавчого регулювання доступу до публічної інформації/ Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит Комітету Верховної Ради

України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29043.pdf>

41. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України : наук. доп. / авт. кол. : Ю. Ковбасюк, К. Ващенко, Ю. Сурмін та ін. ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. - К.: НАДУ, 2013. - 120 с. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://academy.gov.ua/doc/koment-inter_prezident/wystup_2013_04_25.pdf

42. Надання адміністративних послуг в електронній формі: сучасний стан і перспективи розвитку/ Я. Михайлюк/ Підприємництво, господарство і право /Загальноукраїнський науково-практичний господарсько-правовий журнал/135-138, №3\2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2017/3/31.pdf>

43. Наказ про затвердження Порядку проведення Держкомтелерадіо моніторингу інформаційного наповнення офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0759-15#n79>.

44. Науково-практичний коментар до Закону України «Про доступ до публічної інформації» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.president.gov.ua/docs/comment_api_final.pdf

45. Національне агентство інформаційних систем Естонії/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ria.ee/et/ametist/teated/kasuta-uut-id-kaardi-tarkvara-digidoc4.html>

46. Національний портал Великобританії – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gov.uk/>

47. Національний портал Данії – [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.borger.dk/>

48. Новий тлумачний словник української мови у трьох томах / укладачі В. Яременко, О. Сліпушко. – Т. 3 : П-Я. – К. : Аконіт, 2008. – 864 с.

49. Опитування електронного уряду в засобах масової інформації [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://publicadministration.>

un.org/egovkb/en-us/Resources/E-Government-Survey-in-Media/ID/1947/UK-relegated-to-fourth-place-in-UN-egovment-survey

50. Опитування електронного уряду ООН 2018 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Resources/E-Government-Survey-in-Media/ID/1862/Ukraine-Rapidly-Develops-Online-Communication-between-Government-and-Public>

51. Особливості та перспективи доступу громадян до публічної інформації в контексті реформування економіки України / В. П. Задорожний. // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» - 2015. - № 11. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4489>

52. Особливості електронного урядування в Польщі/ Г. Ф. Мартинюк, Економіка та держава № 5/2017.–50-51с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.economy.in.ua/pdf/5_2017/12.pdf

53. Офіційний Вебпортал Пенсійного фонду України/ Режим доступу: <https://portal.pfu.gov.ua/sidebar/Templates/InfoAppointment>

54. Офіційний вебпортал Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/informright/inicziativi-gromadskosti-shho-do-zaxistu-prava-na-informacziyu/>

55. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України /– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.

56. Политические сети, информационные технологии и публичное управление: переход от концепции «e-government» к «egovernance»/ Л. Сморгунюв – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.conf.infosoc.ru/2005/thes/68.pdf>

57. Порядок подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до ЗУ «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1566-05>

58. Порядок проведення моніторингу інформаційного наповнення вебсайтів органів виконавчої влади./Наказ Державного комітету телебачення і радіомовлення України 12.10.2012 №273– [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0759-15>

59. Посилення гарантій права на доступ до публічної інформації в системі комунікацій між державою та громадянами / А. Садовська //– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2013_2_25

60. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний уряд» / – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208-2003-%D0%BF#o3>

61. Постанова КМУ «Про реалізацію експериментального проекту із створення «єдиного входу» опрацювання звернень громадян та запитів на публічну інформацію» від від 27 листопада 2019 р. № 972 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/972-2019-%D0%BF>

62. Правове регулювання доступу до інформації в Україні / А. Марущак // Персонал. – 2007. – № 9. – С. 62-66. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.personal.in.ua/article.php?ida=579>

63. Правові основи захисту персональних даних/ Головченко В. — [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/pravovi-osnovi-zahistu-personalnih-daniv.html>

64. Правові позиції Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та судова практика щодо реалізації права на доступ до публічної інформації. — К. : К.І.С., 2015. — 170 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://access-info.org.ua/wp-content/uploads/2016/01/LegalPositions_21web1.pdf

65. Про адміністративні послуги Закон України / – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>

66. Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» Закон України (нова редакція)/ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T112938.html

67. Про доступ до публічної інформації/ Закон України/– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

68. Про електронні довірчі послуги Закону України / – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19/conv>

69. Про захист персональних даних Закон України /– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

70. Про звернення громадян Закон України / – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>

71. Про інформацію Закон України / – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

72. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації/ Закон України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/539/97-%D0%B2%D1%80>

73. Про схвалення концепції електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 груд. 2010 р. № 2250-р./ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=22502010-%F0>

74. Проблематика доступу до публічної інформації в громадянському суспільстві України / Є. Карась // Гілея: науковий вісник//– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>

75. Прозорість як принцип діяльності органів публічної влади/ Наукові записки. НаУКМА/ 2017. Том 200. Юридичні науки – 79-84 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12547/Venher_Prozorist_yak_pryntsyp.pdf

76. Регламент (ЄС) N 1367/2006 Європейського Парламенту та Ради від 6 вересня 2006 про застосування положень Орхуської конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, в установах і органах Співтовариства// [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:264:0013:0019:EN:PDF>

77. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 «Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних»/ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/es-2016679.pdf>.

78. Реферативний огляд європейського права/Регламент (ЄС) № 1367/2006 Європейського Парламенту та Ради від 6 вересня 2006 року щодо застосування положень Орхуської конвенції про доступ до інформації, участь громадськості у прийнятті рішень та доступ до правосуддя з питань довкілля, до інституцій та органів Співтовариства За заг. ред. В.О. Зайчука. – Вип. 3. – К., 2006. – 60 с. / – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/31589.pdf>

79. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 № 386-р «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/386-2013-%D1%80>

80. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р/ Стратегію реформування державного управління України на 2016—2020 роки/ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249175778>

81. Сутність та визначення поняття «електронне урядування»/ В. М. Фурашев/ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/12fvmseu.pdf>

82. Сутність та перспективи впровадження електронної демократії в Україні/Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м.

Вінниця, 15 листопада 2016 р.) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16660/142-143.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

83. Теоретичні засади електронного урядування/ Інвестиції: практика та досвід № 20/2017 112-116 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2017/25.pdf

84. Форми реалізації конституційного права громадян на доступ до публічної інформації/Є. Тептюк//Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Випуск 1. – Том 1. – С. 78–82.

85. Access to Public Information Act – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aip-bg.org/en/legislation/Text_of_the_APIA/200432/

86. Act of 31 October 1991, containing regulations governing public access to government information – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/6395>.

87. Annual Report for 2018 for the office of the European Ombudsman/ [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/our-strategy/annual-reports>

88. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union 2012/C 326/01– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

89. Council of Europe Convention on Access to Official Documents/ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/1680084826>

90. Digital Democracy. The tools transforming political engagement / Simon J., Bass T., Voelman V., Mulgan D. – London, Nesta, 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://media.nesta.org.uk/documents/digital_democracy.pdf

91. Directive (EU) 2016/2102 of the European Parliament and of the Council of 26 October 2016 on the accessibility of the websites and mobile applications of public sector bodies (Text with EEA relevance) – [Електронний

ресурс]. – Режим доступа: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32016L2102>

92. e-Croatia 2020 Strategi/–[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://uprava.gov.hr/UserDocsImage/Istaknute%20teme/e-Hrvatska/e-Croatia%202020%20Strategy%20-final.pdf>

93. e-Estonia Briefing Centre/ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://e-estonia.com/>

94. Europe 2020: A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth/ [Электронный ресурс] Режим доступа: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

95. Federal Act Governing Access to Information held by the Federal Government –[Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gesetze-iminternet.de/englisch_ifg/englisch_ifg.html#p0059

96. Freedom of Information Act 2000 –[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/36/contents>.

97. General Data Protection Regulation (GDPR)/ –[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ecca.eu/index.php/news/180-general-data-protection-regulation-gdpr>

98. Recommendation CM/Rec (2009) 1.– [Электронный ресурс].– Режим доступа:https://www.coe.int/t/dgap/goodgovernance/Activities/Key-Texts/Recommendations/Recommendation_CM_Rec2009_1_en_PDF.pdf

99. Recommendation Rec(2004)15 of the Committee of Ministers to member states on electronic governance (“e-governance”)/ –[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.ifap.ru/ofdocs/eu/rec0415.htm>

100. The Ministry of Digital Affairs/ –[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://obywatel.gov.pl/>